

uero Saxonie dux iam senio fractus, ad capulum perueniens, in pace quieuit; Henricum relinquens successorem filium.

FINIT LIBER II.

INCIPIT LIBER III.

ENRICVS OTTONIS SAXONIAB

henicū autē ducē sibi semper aduersaturū Conradus rex suspexit: mouissetq; in eum, si non omnium in se principū motum formidasset: Nam quos diximus principes, non unū de Cōrado sentiebāt: Hoc ueritus rex, aperta ui congrēdi Henrico non p̄sumpsit: cæterū consiliū fert̄ habuisse cum Hattonē Moguntino p̄sule, qui Albertū Henrici ex sorore nepotē perdiderat, ut Henricū quoq; subuereret. Aureū torquē fert̄ procurasse fieri p̄t̄ifex, quē dono daret Henrico: ut perinde nactus fidē apud illum, pro arbitrio proderet. Consyderādi operis gratia p̄t̄ifex diuertit ex itinere ad aurificē: uisq; torque fert̄ ingemuisse. Tum familiaritate fretū opifcem, rogasse, quid sibi uellēt ex alto ducta suspiria: Aliquādo, ait, torques ille cruore fortissimi uiri madidabit. Iam antea intellexerat opifex aurum Henrico duci destinari: Et ille q̄ potuit secretius curauit rem Hērico quā audiuit notā fieri. Ille tacitus obseruat omnia. Mittit̄ magno munere torques ab archiepiscopo duci: inuitaturq; ad conuiuū. Henricus autē cōuersus in nunciū, Dic, inquit, Hattoni, non esse Henrico ceruicē qualē habuit Albertus: donū suū illi sit: melius est Henricū domi sedentē de Hattonis seruitute cogitare, q̄ domū eius comitatu magno grauare. Ita dolus non processit. Rex autē Cōradus misit fratrem suum ad uastandā Saxoniam: qui appropians urbi Eresburg, superbe, ut inquiūt, loquutus est: q̄ nulla maior sibi cura esset, q̄ q̄ Saxones se pro muris ostendere Francis non auderent, hoc se formidare primū, ne ullū haberēt hostē in prospectu. Adhuc sermo erat in ore eius: & ecce Saxones occurrunt mille passibus ab urbe: in totoq; certamine, tanta cede strati sunt Franci, ut a mimis declamaret, ubi tantus ille infernus, qui eam capere posset descendentiū multitudinē: Ita a timore suo Frācus liberat⁹ est: q̄ formidaret Saxones se non uisurū: nam ab ipsis turpiter fugatus discessit. Audiēs autē rex male pugnatū a fratre, congregata omni Francorū uirtute, perrexit ad requirendū Henricū: Superuenit autē Henrico imparato in urbe Gruona: quā obsidione cingere parauit: Premissis tñ oratoribus obtulit Henrico, amicū illi uenturū, si ad dedendā arcē descendat. Interuenit autē huic legationi Diethmar⁹ uir cal-

lidus ex orientalibus Saxonibus, militaris rei scientissimus: qui ubi uideret adesse regis nuncios, clara uoce ducem sciscitauit, qua nam parte uelit castra frangi legionibus quas adduxisset: nullas autem adduxit: sed eam speciem pretererat ob presentes. Dux callidi consilij satis gnarus, rogat quot adduxerit legiones. Triginta inquit millia in armis habeo, loco designato. Nuncios sine fructu dimisit. Illi regem de adductis legionibus terruerunt: itaque dimissis copijs, rex frustratus in Franciam suam redit. Nulla te lector perturbet equiuocatio Franciam dico Theutoniae, non Gallie: illam enim ubi opus fuerit ad speciem dicam. Septimo autem anno regni sui rex Conradus cepit aegrotare: sentiensque fati horam propinquare, principes regni preter Henricum euocauit: & eos ita conuenit. Vocationis meae, inquit, tempus agnosco: & ut cernitis, presto est: proinde pacem atque concordiam sectari etiam atque etiam uos oro: nulla uos regnandi comprehendat ambitio: Henricum Saxonum Turingorumque ducem prudentissimum, regem uobis eligite: dominum constituite: is est enim sapientia pollens, & iuste seueritatis censura subnixus: quibus non recusantibus, se uocat germanum suum Euerhardum: Vides, inquit, frater quia ad fatum peruenio: tu tibi posthac consulito: sunt copiae, sunt arma, sunt exercitus, sunt urbes & moenia: satis inter principes quocumque loco fulges: uni te cedere non dissimules, Henrico duci Saxonie propinquo nostro: Est apud illum & uirtus & consilium, fortuna se sociam iungit: Si me audis, accipe regni insignia, & ad illum perferto: teque illi quantum potes facito commendatum: nam rei nostrae publice gloria ad Saxones commigravit: tu te illi, si sapis, contempera. Ceciderunt fratri lachrymae: & ille obdormiuit. Accepta autem regni insignia Euerhardus, de his fratris mandata peregit: Henrico se suaque omnia, & regni iura commendas. Couocata autem omni Francorum atque Saxonum nobilitate in Frislaria, unanimi consensu Henricum Saxonie ducem regno preficiunt: Anno Christianae salutis. DCCCCXX. necdum enim erat legitima electorum principum constitutio: nec Summus tum pontifex consulebatur: quibus magna se instantia immiscuerint Romani pontifices ad dandum Imperium: ut suam perinde amplificarent potestatem.

CA. II.

Enricus ergo dux Saxoniae primus ex ea familia ad Romani regni culmen ascendit: quod ea domus per aliquot continuata secula perseveranter seruauit: ut in contextu docebimus. Cui si in Italiam predecessorum more uenire dignaretur, diadema cum consecratione ad Imperatoriam dignitatem, Iohannes eius nominis. X. Summus pontifex repromisit. Henricus autem satis sibi uideri respondet, quod primus ad regni culmen immeritus peruenisset: diadema Imperij maioribus debitum: se nihil ambire supra id quod accepisset: etiam sic maiora quam obire posset sustollentem onera. Leua uere in caelum manus uiri sensati: quod ea modestia principem haberent. Prima illi militaris expeditio in Burchardum Suauium ducem contumacem fuit. Intumuit autem quod filiam eius uxorem haberet Rodolphus Burgundiae dux: quem, caeso Rodolpho patre ducis Hugonis, fratre autem regis Vtonis, inimici Karoli regis in Franciae regnum eleuauerunt. Sed nihil profuit Burchardo magni generi regia fortuna: nam impar uiribus Henrici Ro-

manorum regis ad obediētiam rediit: se suarū omnia permittens regi Romanorum. Arnoldus quoque Bauarorum dux, qui a facie Conradi cōcessit cum omnibus fortunis in Vngariam: Henrico in regnum sublimato, quod speraret regnū sibi pro antiqua nobilitate deberi, rediit in prouinciā: Fece-
rant illi animos quidā suorū: quod regio Frācorū sanguine cret⁹, sceptris pro-
pior esset homine Saxone. Itaque rebelles animos ostendit Henrico. Rex
componendo intentus regno, expeditis copijs duxit in illum in Ratispo-
nam. Hic uariant scriptores. Nam alij dicūt Arnoldum moenibus egressum, se ad pedes misisse regis: inque amicitiam & perpetuam societatem ab
illo susceptum. Alij uero tradunt Arnoldum agmine parato obuiam regi
profectum, ad pugnam exisse: ubi castra hostilia non longe aberant, rex,
ut erat modestia & prudentia singulari, fertur euocasse ducem, solus cum
solo loquatur⁹. Ille ad duellum se prouocatum reputans, non cunctanter
occurrit. Hēricus rex armis positis, familiariter cum illo loquebat: Quid
est, inquiens, mi Arnolde, quod inuicē nos nostraque in discrimen proijcimus?
Ego, si tu procerum populique cōsensu rex esses assumptus, primus te uene-
tarer: Crede, quod scriptum ferunt, Non esse nisi a Deo principatum: cui
quisquis resistit, Dei se opponit ordinationi: quem debet cōtumax iratum
metuere: Cōsule tibi tuisque: me in utrunque paratū habes: amicū an hostē
malis elige: mallem quid amicus possim, quā quid hostis experireris. Hęc
suauis sermone, qui regem plurimum ornabat, proloquutus, incertum di-
mittit. Ille ad suos refert regis uerba. Vera dixisse fatentur: suadetque pars
sanior, regi malit uti pacato quā irato. Ita positis armis egressus castris Ar-
noldus, regem salutat & ueneratur: iusta implens maiori suo. III.

Via in percensenda Saxonum linea, & rerum gestarū serie, legiti-
mo ordine peruentum est ad eum principem, qui primus Impera-
torum decus, & Romani principatus dignitatē summā in suā tra-
duxit familiā, in qua cōtinuata diu successione per aliquot secula perman-
sit, non ab re fuerit breui catalago recensere omnes principes, qui in ea ful-
sere maiestate, ingressus & exitus, & quantum breuitas tanta patitur, illu-
strium rerum significationem, magis quā explanationē: sunt enim ista a ma-
ioribus satis commemorata: ut nostram non requirant explanationem.

Aius Iulius Cēsar uictor ciuili bello, quod in Pompeium, immo in
Romanum senatum instituerat, oppressa republica, primus inuexit
monarchiam: & quoniam regium nomen inuisum Romano populo non
ignorabat, Perpetuus dictator appellari maluit: & enatum est inde nomē
Imperatoris: quod translatum est ab officio in primam dignitatem: equi-
dem Imperator dici solebat, qui cum preesset exercitui, insignē peperit ui-
ctoriam. Vnde gloriatur Cicero se in prouincia a militibus suis Impetato-
rem appellatum. Tenuit annis quinque: & profligatis partibus in oriente
& Hispanijs, in ipso senatu. XXIII. uulneribus cæsus, occubuit, ad statuā
Pompeij a se oppressi: reliquitque nomē Cæsaris successoribus. Vir, inquit
Orosius, quo nullus unquam bellis magis enituit: Ei⁹ siquidē ductu undecies
centum nonaginta & duo millia hostium cæsa sunt.

Octavius, quē, nescio quo errore, Octavianū uocāt, ex sorore Cæsaris nepos, testamento eius scriptus hæres: Cæsarianis militibus, & præsertim ueteranis annitētib⁹, arma sumpsit: & specie uindicādi auūculi, monarchiā ab illo partā defendit. Ciuilia bella quinque gessit: ubiq; uictor prouincias edomuit: & multo tēpore, plurima foelicitate, Romanā rempublicam auxit, prouexitq;. Sub illo natus est Christus Dñs in terris. Virilem prolē nisi adoptione non habuit: Drusum Neronē priuignū, uirū mira uirtute illustrē, ad Imperiū post se destinauit: sed ille mortu⁹ est in Germania. Hic Augusti nomē recepit: & posteris omnib⁹, qui pleno iure imperarunt, reliquit. Mortuus in senectute bona, Romę crematur: extracto cuius extāt reliquiæ insigni tumulo.

Liberius Nero Augusti priuignus, Drusi frater, inopia meliorū, testamento Augusti peruenit ad Imperiū: qd mediocri laude tenuit: modestus initio, inde uari⁹: nequiciā eius memoria recens Augusti temperabat. Sub illo crucifixus est in Iudęa Dñs. Sed neq; ille prolē uirilem reliquit: unde adoptione facta, cū aliq; ante se ab Augusto optati perisissent, in Germanico, Drusi, fratris sui filio, omnium spes residebat: sed ille ante Tiberium excessit: filium illius Caium adoptauit: reliquitq; successorem: mortuus in senectute.

Aius cognomēto Caligula, quia in castris natus & nutritus, militari uocabulo dignat⁹: Germanici filius, Drusi Neronis nepos: boni patris, melioris auī, degener fili⁹, sumpsit Imperiū: in quo prim⁹ libera nequicia grassabat⁹: bonos omnes sine discrimine tollēs: Quotidianū illi Romanorū deo (sic enim uoluit appellari) sacrificiū senatorū sanguine fiebat. Sed non est diu passa tantā labē Romana respublica: quę Augustū proauū illius modestissimū principē recordabat⁹: Cesus est anno, III. domi sue.

Laudius Nero Caij patruus, filius & ille Drusi, successit: ut in Cæsariana adoptione maneret Imperiū. Mediocris uir laudis: inter optimos & pessimos medi⁹: quę uxores, primā Messalina, deinde Agrippina, deteriorē fecere. Filiū habuit Britanicū: sed illū nouerca Agrippina curauit de medio steri, ut filio Neroni aulā uacuefaceret. Octauia Claudij filiam Neroni filio effecit ut desponderet pater: dos erat Imperiū. Mortuus est iste ueneno pereso, machinatione Agrippinæ coniugis, matris Neronis: quā Messalinę occidi iussē superinduxit coniugem.

Ero patre Domitio natus, priuignus Claudij, Cæsare lineā materno sanguine cōtigit: artibus matris peruenit ad Imperiū: ultimus de cognatione Cæsare: doctus: modestus initio: sed res erat simulata: omni nequicia exuberās, ubi libere imperauit. Vxorē Octauia, matrē Agrippinā, Senecā præceptorē, & multos senatores tulit de medio. Pertulit diu tantā nequiciā magnitudo Imperij: ut non facile sentiret ea pestis. Prim⁹ nomi ni Christiano persequutionē intulit: qui omnē pietatē execrat⁹ est. Pullus demum, & cesus miserabiliter, in prædio quo delituerat.

Alba nobili genere, satis magnis rebus gestis, cum in Hispania rem administraret, a senatu, & militibus Imperator factus, Romā cōten

dit: Sed cum non satis placeret militibus, ob nimiam sordidamque auariciam, a quo illi donatiua pro tanto munere expectabant, in alium creandum respexere, qui Neronianos mores referret. Otto inuentus est aulicus: qui idoneus uideretur: quo duce milites Galbam Romae trucidarunt.

o Tto Romana stirpe, satis antiqua nobilitate, militum uoluntate creatus est Imperator: quod libertatem sub illo Neroniana expectabant: mores quos sub Nerone didicit, mutare non potuit. Nec diuturna quies: Audierat Vitellium in Germania a militibus dictum Imperatorem, magnis agminibus in Italiam contendere. Exercitum pro tempore conscribit, obuiam illi profectus. In Italia conuenere: Prima pugna inclinauit Ottoni: altera Vitellio: tertiam Ottoni non expectauit: nam desperatione rerum sibi manus intulit.

u Itellius & ipse Vitelliorum antiqua familia prognatus, militum suorum uoluntate Imperator factus, Ottoni successit: non diu mansurus: Homo profunda gula: quem Vespasiani fauor perdidit: Nam ubi audiuerunt milites eius in Iudaea licentiam ceterorum, & ipsi dixerunt Imperatorem: qui praemittens copias in Italiam: amicis in urbe scribens, facile obtinuit, ut a militibus cum contumelia in urbe Roma Vitellius caederetur: cadauer etiam abiiceretur cum ignominia.

u Vespasianus dux bellicarum rerum scientissimus, apud Ierosolymam saluatus Imperator: copias praemisit: sequutus in Italiam: filium Titum relinquens ad Syriacas & Iudaicas res procurandas: frater eius Sabinus a tumultuantibus pro Vitellio in urbe caesus: filius Domitianus uix est seruatus: Imperium adeptus, pristina seruauit modestiam: filium Titum a Ierosolymis cum uictoria redeuntem, post triumphum, quem pater & filius una peregerant, consortem fecit Imperij: quo certior esset de successione: primus partitus Imperium. Anno decimo moritur in pace.

u Titus filius qui uiuenti accessit, mortuo patri successit in Imperio: ea uirtute cunctis amabilis, ut deliciae humani generis appellaretur. A patre inchoatum Romae consummauit amphitheatrum: opus etiam in reliquijs, quae uisuntur stupendum: plura facturum, si longior illi uita fuisset: Inuidit fortuna mortalibus tam bonum principem: nam duobus annis uix post patrem expletis in Imperio, perijt morbo: desiderium suum relinquens apud omnes quem etiam fratris nequicia fecit desiderabilior.

d Domitianus Titi frater, moribus Neroni aut Caligulae, quam patri aut fratri similior, nimis diu Imperium occupauit, ad annum usque quartumdecimum: Sustentaui illud diu modestia patris, ac uirtus fratris: sed suum quod ut amaretur praeterderet, non habebat: moribus truculentis, tyrannide crudentus: odium omnium bonorum in se conciuit: & perinde diu superesse quem multi oderant, non potuit. Causus in palatio ab his quos proximos habebat. Horum uitas duodecim Caesarum Suetonius peragit: & Cornelius Tacitus in Augusta historia, si integra esset, magnifice coplicuit res gestas.

n Eruius senex, ex senatorio ordine, a senatu dictus est Imperator: uir longiori dignus Imperio: sed quia sui similem a natura filium non habebat, adoptione quaesuit: Vlpium Traianum Crinitum, Romana propagine in Hispania

nia natū: prudentē, fortē: Vtucq; cōpertū est adoptionē meli⁹ pcedere Ro-
manis q̄ geniturā. Hic senex, nō lōgi⁹ anno fuit in Impio: absumpt⁹ senio,
qui satis magn⁹, est iuxta comicū, morb⁹, fecitq; locū filio quē adoptauit.

t Raianus Vlpius Crinit⁹, uir militaris rei peritissimus, fortiter admi-
nistravit Imperium: ad orientē auxit, & ad Danubiū primus, post
multos decessores. Ipse manu rem gessit: quod præter Vespasianū, Titum,
& Augustū, molliculorū nemo fecit: Quocirca sub illis auctū Romanū
Imperiū, sub delicatiorib⁹ mox diminutū est. Adoptione & ille quæsiuit
sibi filium: in pace moriēs, postq̄ uiginti annis fortiter & magnifice Impe-
rium administrasset.

h Adrianus origine Italica, & ipse in Hispania nat⁹, in qua diū quoq;
uixit, & militauit: a Traiano adoptatus, peruenit ad Imperiū. Circū-
bat prouincias, nulla ipse bella gessit: ubi opus erat, missis ducib⁹ rem pere-
git. Reliquias Iudæorū rebellantiū sustulit: Romanas prouincias a Traia-
no acceptas, quas diū tenere non posse uidebat, dimisit: reuocatisq; mili-
tib⁹, ad antiquos limites reduxit. Filiū & ille nō gignēs, adoptione legit.
Mortu⁹ in senectute pacifice, posteaq̄, XXI. annis Imperio præfuit.

a Ntoni⁹ cognomēto Pius, uir māsuēti animi, ea lege adoptat ab Ha-
driano, ut adolescētes sibi designatos adoptet, nepotes Hadriano fut-
turos: qd̄ ita factū est. Hic Impator satis fœliciter rempublicā administra-
uit per annos, XX. Nec bella gessit, nisi pauca per duces: q̄ orbis sub opti-
mo Imperatore satis quiescere uidebat. Iam, quod antea significauit, ex uo-
luntate Hadriani, sibi filios, illi nepotes legēs, in pace requieuit.

m Arcus Antonius, & Lucius Cōmodus Antonin⁹, adoptione, non
natura fratres, paribus auspicijs gubernandū susceperūt Imperiū.
De Marci uirtutib⁹ dici satis non potest: modestia, humanitas, prudētia,
supra mortales: qua re perfecit, ut frater ad uitia procliuior, uerecūdia ei⁹
magis q̄ suo ingenio maneret in officio. Suscepit Luci⁹ bellū in oriētē: un-
de uictor reuersus, concessit in fata. Marcus deinde solus Imperium admi-
nistravit. Bellum Marcomānicum in Germania maximum fœliciter pere-
git: absumptus peste quę tum grassabatur.

c Commodus Antoninus Marci naturalis filius, nihil paternū, præter
figurā humani corporis habēs, totus nequā, ubi ad Imperiū perue-
nit: nam sub patre optimo uerecūde simulauit modestiā: talē se in Imperio
gessit, ut nomine solo Cōmodus, moribus & gestis esset incōmodus: nec
ullam pater eius unq̄ in rempublicam cōmisit iniuriam, nisi q̄ genuit. Ita
semper male successit Imperio Romano: præter unū Titū, natia successio:
dignū uita exitū inuenit Commodus: cęsus a suis in palatio.

p Ertinax uir senatori⁹, summis par Imperatorib⁹, si licuisset per impro-
bos fuisset: ad eū præfect⁹ & aulici, freti uirtute uiri, cęso Cōmodo,
Imperiū detulerūt. Præfect⁹ illi milites cōciliabat: mores & uita senatui il-
lum cōmēdabāt. Sed non diuturnū fuit Imperiū: quippe ubi ad certā nor-
mam redigere omnia curauit, milites libertate assuetos offendit: illorūq;
odio perijt: cęsus in palatio indigna morte.

i Vlianus Didius antiqua familia uir locupletissimus, inter iuriconsultos habitus, emit magis quã uirtute sibi peperit Imperiũ. Ostenderunt tunc milites, illũ futurũ Imperatorẽ, qui largitione illos promereret. & ideo non erat diuturnũ: quia sola largitione consistaret. Statim ubi audierant prætoriani Seuerũ sumpsisse foris Imperiũ, Iulianũ ea facilitate peremerunt, qua assumpserunt. Iam enim eo licentię processere milites, ut sui putarent arbitrij, constituere & destituere Imperatores.

s Eptimius Seuerus natus in Aphrica, Romana origine, Romanis in legionibus diu ordines duxit. Vbi audiuit Iulianũ perempto Perinace sumpsisse Imperiũ indignante senatu, cepit partes tueri senatũ: passus se a militibus Imperatorẽ consalutari: magno labore peruenit, non minore defendit Imperiũ. Aliquot ciuilia bella gessit: uictor in eos qui purpuram induerunt: morbo & senectã perijt in Anglia. Septisolum in urbe, eius est opus: quod Aphricanorũ suorũ primũ uoluit oculis opponere.

a Antoninũ Bassianũ Caracalla, patri filiũ succedit: occiso fratre Getha, Papinianũ perdidit, quia nollet scribere accusationẽ Gethæ, quã in sui purgationem recitaret in senatu. Multos præterea nobiles tulit de medio. Nouercã duxit uxore. Cum exercitũ deduceret in orientẽ, in ipsa profectiõne, cum ex causa equo descẽdisset, iam paucis presentibũ in iumentũ repositus, a proximo famulo cecus est pugione. Mors crudelitati eiũ imputabat.

m Acrinus præfectus prætorio, cuius etiã machinationi inscribebant Antonini cẽdẽ, sumpsit Imperiũ cum Diadimeno filio, optimæ spei iuuenes: sed non potuit esse diuturna scelere parta potestas. Vbi milites accepere superesse Antonino filium (tam erat charũ & uenerabile Antoninorum nomen in castris) Macrinum statim cum filio occiderunt: Antoninum qualẽcunq; Imperatorem acclamantes. Intercesserat autẽ auia eius ditissime mulieris largitiõ.

h Eliogabalus creditus Bassiani Antonini filius (sic enim ferebat mater mulier impurissima Antiochię, & quę habebat in arca unde militibũ suadere poterat) assumit Imperator. Insanissima belua, & quę digna non sit humanitatis uocabulo: ita uixit, ita se gessit per quadrienniũ: ut mõstrum hominis potius quã homo diceret: uita tamen dignũ inuenit exitum: cecus in palatio: ad hoc solũ cõmemorandus, quia optimus Imperator Alexander per eius occasionẽ orbi Romano prouenerit moderator.

a Alexander, Mammea matre Christiana scemina natũ, sorore eiũ mulieris quę peperit Heliogabalum: nam per eam Mammea cum filio insinuata est aulę regali: traducta Romã. Senatũ quo indigniore usus est Imperatore, magis dilexit indolẽ Alexãdri: quę summã spem bonorũ præfererat. Annitente senatu sub Heliogabalo creatus est Cæsar: secũda potestas sub Augusto: perempta belua, duodecim annis strenue regebat Imperiũ: cecus in castris: cũ matrẽ ampliũ quã militibũ par esset adiuuerit.

m Aximinus ex corpore militari peruenit ad Imperiũ: cum Alexãder eo non ignoatẽ, incertũ si astipulatẽ cecus esset: Vir natione Thrax, patre Gotho genitus; insigni proceritate; cui robur responderet corpori:

Sæuissimus moribus: sub quo senatus intremuit: contra illū duos creatis Imperatores, Maximum Puppienum, & Albinum: quorum alter urbem turaretur, alter educeret exercitum: Sed Maximinus in obsidione Aquilegiæ cum filio quem Cæsarem fecit a suis est cæsus.

P Vppienus & Albinus pari potestate a senatu creati, cum inuisi essent militibus, non diu imperauerunt: nam diuisim habitantes in palatio, ubi inter se non satis cōcordes uixerunt, uterque in palatio a militibus cedit: absentibus Germanis, quos custodes sui corporis delegerunt. Ea tum fuit existimatio mortaliū. quod si utriusque aut alterutri affuissent, non illo tempore cæsi fuissent. Sed uerū est quod ille ait: Nulla fide regni socijs, summisque negatum Stare diu.

S Ordianus puer iam patre & auo Impio in Aphrica defunctis, sub Maximini tempora & cæsis, creatus est Romæ Imperator, ut placarentur milites, duobus infensi quos premisimus: quibus etiā cæsis, solus in Imperio permansit sex annis. quod diu supererat Misithæus uir prouidentissimus, pretorio prefectus socer eius, res Imperij splendide administrabant. Eo per senectutē abeunte, successerunt qui iuueni inuidebant. Facta fames in exercitu, eorum machinatione milites exciuit, ut alium dicerent Imperatorem, cæso Gordiano.

P Hilippus Arabs, pretorio prefectus, Gordiano primū iungitur: ut ubi solus administrare institit, cernēs Gordianus, postulauit uel æquā potestatem, non permittit: uel ducatum aliquē: non concedit: uitā saltē uiuere priuatā: neque hoc impetrauit: Cæsus in agmine. Hic autē Imperator filium cognominē fecit Cæsarem: Nec aliud in laudibus eius scribit, quod quod primus fuerit inter Augustos Christianus. Millesimū urbis egit annū magno apparatu. Patitur deinde quod fecit: pater Veronæ, filius Romæ cecidit.

D Eius Cibaliensis dux pridem fortissimus, Philippo surrogatur in Imperio: insignis osor Christiani nominis. Multi sub eo cæsi Romani pontifices memorantur: cum tamen amplius biennio non imperauerit. Beati Laurentij historia nomē eius habet: sed non bene quadrat narratio: quia Sixtus eius pontifex cum Decio non concurrat. Mira talibus in rebus patrum incuria. Cæsus est Decius cum filio a Gothis, cum illos Thracia Myrsiaque summouere cōstituisset, quod in Suecia sumus exequuti.

S Allus Hostilius cum Volusiano filio, uolētibus militibus sumpsere Imperiū: nec est insigne aliquid quo memorentur, præter mortalitatem: quæ adeo exhausta terras, ut uix dimidia pars mortaliū remaneret. Cum parassent expeditionē in Aemilianū nouis rebus studentē, quia & ille sumebat Imperiū, morbo perierunt: nec satis de loco congruit inter scriptores: cum alij Interamne, alij etiā alio loco scribant illos interiisse.

U Alerianus in Rhetia regebat exercitū, cum milites iam solita progressi licentia, Imperatorem illum dixerent. Vir erat moribus & sapientia grauis: qui non indignus etiam apud senatū Imperio haberetur. Sed ille infelici exemplo, cum persecutionē in Christianos excitasset, magis, ut ego arbitror, Decianā continuasset, exercitū duxit in orientem: ibi miseratus

bili sorte pugnans capit: & quod est omni morte grauius, in seruitute cō-
senuit: & ibi mortuus est: dedecus Romani Imperij grauissimū.

S Alienus iam cum patre Augustus appellat^o, paternos casus ita disse-
mulauit, ut nusq̄ de liberatione aut uindicta cogitaret: perditissime
uixit, uoluptatibus inseruiens. Vnde factū est, ut eius cōtemptu multi du-
ces in prouincijs sumerēt Imperiū: qui mutuis pro magna parte uirib^o sunt
cessi: Triginta numerant tyranni. Tentauit aliquādo Galien^o educere exer-
citum: sed nullo magno prouentu: cum etiā sceminā, in eius suggillationē
arriperent Imperium. Ceditur a militib^o, iam pertēsis tantę ignauie.

C Laudius Secundus inter duces fortissimus, & senatus, & militū uo-
luntate ad Imperiū peruenit: in quo si diu permāsisset, ueteres duces
Imperio Romano reddidisset: fortissimus, prouidentissimus, scelicissimus:
qui magnā stragē fecit in Gothorū gentē: aliq̄t cētena millia perimēs. Sed
morbus illum uix expleto biennio consumpsit: Cum eius memorię senat^o
in urbe Roma aureum clypeum suspendisset: tanq̄ urbis defensori ab gen-
te ualidissima: quę postea subuertit Imperium.

A Vrelianus illo nō minor, poterat etiā maior uideri, si a sequitia inter-
dum temperasset, in Imperio successit: uir militaris rei obseruantissi-
mus. Cuius tempore urbs Roma suburbij multū excreuit: pluribus ui-
ctorijs insignis: in oriente, in Germania, uictor ubiq̄. Sed non potuit uir-
tus euadere inuidiam: nam a suis in itinere cōfoditur: cum scriba, qui sibi
male ab illo timeret, conficō libello, multorū inseruit nomina, quos dice-
retur Imperator morri destinasse: quorū ille opera periit.

A Acitius uir senatorius, diuturna senatus & militū honoris delatione
cōcertationeq̄: cum iudiciū creādi milites ponerēt in senatū, & ille
reñceret in militē, utrorūq̄ uolūtate creat Imperator. Sciebat senat^o non
esse acceptos militibus, q̄s crearet. Volebat miles modestia presenti uin-
cere priorē memoriā. Hūc alij morbo perisse aiunt: Alij militarib^o insidijs
interceptum, non sine sanguine interiisse cōtendūt: Vnum pro certo est,
uix pauco tempore imperasse.

F Lorianus Taciti frater, iam in Italia magnū ductabat exercitū, cum
accepisset de fratris nece nunciū: passus est a militibus se Imperato-
rem salutari: & rem gessit pro Imperatore. Cūq̄ allatū esset, alibi Probu^m,
illustrem ducem, Augustum a militibus appellatū, milites sciētes qui uir
Probus esset, ilico eum animo prætulerūt: & ne grauioris motus occasio
fieret, Florianum trucidauerunt tertio mense.

P Robus de Pānonia, Sirmiēsi ort^o ciuitate: qui diu ordines duxisset
in Romanis prouincijs: uir omni uirtute cōspicu^o, Impator a militib^o
cōsalutat. Imperio dignissimus, ob morū grauitatē: qui nisi Probi nomen
habuisset, debuit habere cognomē: ut a modestia Probus appellaret. For-
tis, scelix, prudens: & quod in Imperatorijs laudib^o precipuū est, equus ad
omnes. Dum apud Sirmiū militē rustico opere defatigat ad palustrē ter-
ram reformandā, indignitate motus rei miles in ducem, immo Imperato-
rem, insurgens, illum opprimit: uirum paucis comparabilem.

c Hartus, ut ferūt, Mediolanēsis, inter duces præcipuus, militū uoluntate Augustus appellatus, filiū Charinū Cæsare creat: Ea fuit secūda potestas: sed improbitate morū promeruit, ut patrē non diu facti poeniteret. Ad orientem duxit pater exercitum: ibi in castris ictu fulminis aiū interemptū. Filium Numerianū mox Augustum appellāt. Sed ille dolo Apri soceri sui, qui præfectus erat prætorio, occidit: diu coelata morte donec fetor proderet. Non latuit tamen author sceleris.

d Iocletianus uir fortissimus, non magno natus genere, ubi in cōcilio queri audiuit milites mortē Numeriani, exerto gladio, Aprū astantem percussit: testatus illū esse necis authorē: statim a militibus Imperator acclamat. Imperiū susceptū strenue administrat. Cōsurgunt omni parte bella. Herculiū Maximianū facit cōsortē suū: duos inde creauit Cæsares. Domitis iam hostibus, compositaq; republica, nouo exemplo purpuram ponit: idem facere cogens Maximianū. Salonis in Dalmatia annis nouē priuatus uixit: & moritur, ut nōnulli testes sunt, sumpto ueneno: q̄ timeret a Constantino.

c Onstantius & Galerius prius Cæsares, ubi precessores posuere purpurā, ipsi uolentibus decessoribus assumpserūt: Galerius orientem, Cōstantius tenuit occidentē: Is in Gallijs multa componebat: in Britannia mortuus, Eboraci tumulat. Galerius aut Cæsares creat: quorū Seuerū misit in Maxentiū Maximiani filiū: qui desertus a militibus ad Maxentium transfugis, in fuga cæditur. Hic Galerius Maximiani cognomē habebat: quod Pomponius ex marmoribus ostendit. Maximianū habuit Cæsarem, æque in Christianos crudelem.

c Onstantinus cognomēto Magnus, Constātio patri succedit in Imperio occidentis: Liciniū pridē a Galerio lectū Cæsare, fecit Augustum: data ei in matrimoniū sorore. Malignantem postea bello oppressit: Maxentiū in quē duxit e Gallijs, ad pontē Miluiū uicit non longe ab urbe: nam in Tyberi perijt. Liberauit tyrannide urbē. Christianis fauens, liberam fecit facultatē ecclesiarū erigendarū. Ipse Christianus animo, nondum tamen baptisatus: Siquidē baptismū differebāt ad extremū, ne contaminarent. Baptisatus ad finem uitæ, ut ferūt, ab Arriano: nam de Siluestro res fabulosa creditur.

c Onstans, Constantius, Constantinus fratres, patri successere. Constantinus cum se fratribus opponit, bello opprimīt. Constans autē eum fratre agens cōcorditer, cum esset apud Augustā Vindelicorum, ab suo duce opprimīt: cui omnē rerū uerborūq; fidem habuit. Ita Constāti^o solus permansit in Imperio: deprauatus ab Arrianis: nam sub eo optimus pontifex Athanasius exulauit: mira persequutione quæsitus ad mortem. Moritur apoplexia apud Cōstantinopolim: quam urbem pater ornauit, & suo nomine insigniuit.

i Vlianus frater patriuelis Augustorū præcedentiū, a Constantio primum Cæsar creat: sed ingratus, rebellauit Augusto: sese Augustum scribēs: Vir literis, armis, moribus, lingua præcipu^o: sed religione uarius.

Christianorū legem a patribus traditam abiicit: insectatusque est: cruore tamen abstinuit. Dum in orientē procedit cum exercitu, apud Ctesiphontē statua habuit: Victor regrediens, dum se pugne incautus inserit, hostili telo percussus interiit. Testis est Eutropius, qui illi interfuit expeditioni.

i Quinianus de Pannonia ortus, cum exercitus Imperatore indigeret, a militibus Augustus appellatus: pacē constituens cum Parthis magis necessariā quam decorā: siquidem limitibus cessit antiquis: & dum exercitum reducit, quē Iulianus fecit ex Christiano paganū, iterū uir Christianissimus fecit Christianū: Magna in Imperio facturus multorum expectatione, si uita tam diutiū tenere licuisset. Nam octauo mēse accepti Imperij, odore prunarum, aut ut alij dicunt, calcis nouę, in conclauis suffocatus, interiit: anno ætatis suę. XXXIII.

u Alentinianus a Iuliano propter Christianismū exauthoratus, cum esset tribunus scutorum, bona cōpensatione recepit Imperiū: quod magna cum gloria gessit per annos. XI. Valentē fratrem primū Imperij secit cōsortē: deinde filiū Gratianū primū Cæsare, deinde creauit Augustū: Cum multa fortiter egisset, dignitatemque Imperij non modo seruasset, sed amplificasset, subita & nimia sanguinis de naribus profusione interiit: princeps longo æuo dignissimus.

u Alens in oriente, & Gratianus in occidente Imperiū deinde administrauerunt. Valens dissimulatā sub fratre perfidiā Arrianā, post fratrem detexit: episcopos catholicos iubens exulare. Gothis fœdera & doctores de religione poscentibus, immisit Arrianos. Vnde ea gens omnis cum Wandalis ad illam impietatem declinauit: Quæ ex re infinita sunt orta ecclesijs mala: millia multa martyrum coronata. Valens ad extremū a Gothis opprimitur, cum acie pulsus in casam cōfugisset: in quā Gothi immisso igne Imperatorē cōcremarunt: quod in Suecia diximus.

s Ratianus primū fratrem adulescentiorē Valentinianū creauit Augustum. Inde cum cerneret Imperium orientis indigere uiro, Theodosiū ducē Hispanū, uirum clarissimū, Imperij fecit cōsortem: attribuitque illi regendū orientē: optimo in ea parte usus consilio. Maximus quidā in Gallijs per ea tempora sumpsit purpurā. Is repentino superueniens exercitu, Gratianū Imperatorē Lugduni oppressit: & mouens in Italiā, Valentinianū expulit, confugientē ad Theodosiū: qui illū reduxit.

u Alentinianus. II. prioris filius, cū fratre aliquādiu, & post illū tenuit Imperiū occidentis: cū interim Theodosius orientē administraret: iuuenis optimus, & qui dabat spem optimæ expectationis. Arbogastes comes eius fuit: uir militaris glorię appetētissimus, & quē tederet iuuenē pati Imperatorē. Igitur in tentorio procurauit iugulari Imperatorē: infamās mortuum, quod sibi ipsi manus intulisset: sed mercedē postea accepit.

t Theodosius. I. uir genere Hispanus, militaris rei sciētissimus, & quod cetera exuperat, ad res agēdas fœlicissimus: primo cū Gratiano & Valentiniano fratribus, post cū solo Valentiniano, inde etiā, quod oratio Symmachii ostendit, cum Valentiniano, & Archadio filio imperauit: Gothos com-

persecuit: ductis agminibus Maximū tyrannū Aquilegiæ oppressit: Valentinianū restituit: & illo cæso, in Arbogastem & Eugenium tyrānos mouit: miraculosa usus uictoria: quā lachrymis poti⁹ q̄ armis a Deo impetrauit: Mirā disciplinā religionis sub Ambrosio episcopo monstrauit: in Christi pace quieuit.

a Archadius & Honorius filij fuere Theodosij: quorū primū orienti, alterū occidenti præfecit: dato cuiq; curatore: nā Ruffinus in oriente, Stilico in occidente præfuit. Ruffinus primus dedit pœnas perfidiæ: q̄ in sua cōmoda deriuaret omnia. Archadius autē per reliquū administrans orientis Imperium, ea usus est fortuna, ut in diebus suis respublica illi commissa, nihil acciperet detrimenti: & post tredecim annos Imperij, in pace quieuit apud Constantinopolim.

h Honorius Theodosij filius, occidentis præfuit Imperio, sub cura Stiliconis, uiri fortissimi: cuius ductu & auspicio res prosperrime semper fuerūt: nam ducēta Gothorū millia rege Radagaiso, in mōtibus Italiæ, sine labore militū oppressit, cœpitq;. Vbi uero ducē fortissimū de prodicione ab æmulis insimulatū iussit occidi, omnes retrolapsę sunt res: Imperiū declinauit: Gothi Italiā peruagati, urbē Romā capiūt: prouinciæ cæteræ ab exteris occupantur: Gallię & Hispanię amittuntur: Honorius post multa detrimenta in pace quieuit.

t Theodosius minor Archadij fili⁹, primi nepos, Imperiū tenuit orientis: cuius tēporibus amissa est Carthago, cum omni Aphrica: quā Wandali cœperūt, per Gallias & Hispanias mouentes: cum uenissent ad mare Gaditanū, traiecerūt: inuitati a Bonifacio comite: & māsit res in eorum manibus per annos cētūquinque: ut in Wādalia ostendimus. Theodosius autē rebus apud Cōstantinopolim florentib⁹, in pace quieuit.

c Constantius comes Honorij post Stiliconē: cum pleraq; fortiter pro Imperio fecisset, eum Honorius exaltatū, fecit consortē Imperij: deditq; sororē illi cōiugē: quā Gothi abductā, suo regi despōderant: q̄ mortuo, honorifice remisere fratri: Ex qua ille sustulit filium Valentinianū .III. qui post patrē regebat occidētale Impiū: donat⁹ filia propinqui sui Theodosij minoris, qui regebat orientē. Hic finiuit in pace, cōsumpt⁹ morbo.

u Valentinianus .III. ex Placidia Honorij sorore, & Constantio primū comite, postea Augusto natus, ab Theodosio .II. primū Cæsar, inde Augustus uocat⁹, filiā eius promeruit coniugē. Huius tēporibus facta est ista nationū incurfatio, in bello grauissimo: quod a parte Romanorū administrauit Aetius patricius. Aduersas acies Attila rex Hunorū instruxit. Hic fuit nouissimus in occidēte Imperator, usq; ad Magnū Karolū. Cæsus & ipse gladio militis, q̄ Aetiū ducē fortissimū iusserit occidi.

f Vere postea nonnulli qui purpurā sumebāt in Italia: sed nemini feliciter res cessit: & ideo in Imperatorū catalogo non ponunt: bimestres aut trimestres Impatores: Omnium nouissim⁹ Augustulus, qui sumptam purpurā proiecit, cum audiret Odoacrē regē cum copijs in Italiā uenisse: & priuatā agens uitā, nusq; se opposuit ueniēti. Ita fatū erat Romane

reipublicæ, ut Imperiū quod Augustus fecit amplissimū, Augustulus ad eam perductū tenuitatē haberet, ut formidabiliter abijceret.

m Artianus in oriente primū cum Valētiniano, inde solus imperauit: uir grandæuus, uirtute mirabilis: quē unica Theodosij filia, iam annis nubilis, maritū legit: pacta primum, q̄ cum ea in sanctimonia uiueret: Erat enim Deo deuotissima: quo factū est, ut hæredem non relinqueret. Qualiscūq; tamē uir fuerit, euadere non potuit inuidiā: nam conspiratione suorum opprimē in Constantinopoli: Anno Imperij. VII.

i Eo inuasit Imperium, filio suo facto cōsorte: illud tenuit per annos XVII, cū Italia interim laceraret inter man⁹ tyrannorum: Nam Maioranus quidā inuasit Imperiū: & inde alij: Apud Rauennā sedē habueret: q̄ oportuna terra maricq; urbs uideret rebus gerendis. Leo autē utcūq; oriente pacato, Italiā cōtempfit: mortuus in Constantinopoli.

z Eno Leonis gener, ut alij ferūt, minoris Leonis pater, quem primi ex filia nepotē tradunt. Hic uidēs Italiā cessisse Odoacri Wandalō, Theodericū Gothū, rogat⁹ ab illo, misit in Italiā: malens illā foederato seruire q̄ hosti. Ille uero occiso Odoacre, prouinciā liberauit, & regno suo illustrauit: quod in Suecia scripsimus. Zeno autem. XIII. Imperij sui concessit in fata.

a Anastasius Imperiū inuasit, tenuitq; diuti⁹ q̄ Christianitati par erat: nam Eutichianus hæretic⁹ fuit: pertinacissime in ea heresi perdurās, & moriens: Cum interim pessima fuit Romę dissensio super pontificatu, inter Symmachū & Laurentiū: quā Anastasius cōtempfit, Theodericus rex Italię componere haud potuit. Imperator autē anno. XXXVI. Imperij sui mortuus, defecit.

i Vstinus illi Christianissimus princeps successit: qui omnes hæreses exterminare contēdens, deiēcit sedibus episcopos Arrianos. Theodericus Italię rex ci⁹ sectę propugnator, per legatos minat Imperatori, nisi restituat Arrianos, Italiā se omnē igne & gladio perditurū. Mitis Imperator dissimulauit tēporaliter, ne grauius malum immineat, rogatus a Romanis: Anno undecimo regni quieuit in pace.

i Vstinianus Iustini ex sorore nepos, adoptatus ob auūculo, peruenit ad Imperiū: in quo diu foelix fuit per patritiū Bellisariū: qui uir fortissimus, & dux prudētissimus, Persas retudit, Aphricā restituit Imperio, sublatis Wandalis: Italiā reddidit, uictis Gothis. Per quę tēpora legibus reformādis Imperator institit: libros Pandectarū edidit: Codicē emendauit: Institutiones tradidit: nouissima iura addidit. Varia eius fama in historia. Anno Imperij. XXXVIII. quieuit.

i Vstinus minor ex filia Iustiniani nepos, peruenit ad Imperium post auū: Vir auarus, non satis catholic⁹, mulierosus: qui uxorē sineret iusto amplius imperare: quę Narseti fortissimo Italię rectori cōtumeliā irrogauit: reuocās eunuchum ad pensa mulieribus distribuenda. Ille se orditurum telam respondit, quā Italia non resolveret: Vocauitq; in Italiā Longobardos. Anno Imperij. XI. Iustinus finiuit.

c Iberius, II. illi successit: uir per omnia catholicus, in pauperes piissimus: qui inuētos casu thesauros inter egenos distribuit: quo merito ingentē de Persis triumphū reportauit: Nihil omisit optimus Imperator, qđ ad reparandū Imperij statū pertineret: Nō tamē dignus fuit mundus diu talē habere principē: nam anno Imperij. VII. morte defecit.

m Auritius Cappadox, gener Tiberij, pro dote accepit Imperiū: rei publicæ satis utilis: Sūmo pontifici Gregorio onerosus; cum leges ederet non dignas Christiano Imperatore, quib⁹ se pōtifex obiecit. Hanc uero pertinaciā in illo castigauit Deus: quod elegisse dicitur temporaliter in hac uita: nam anno uicesimo Imperij Phocas ex militum corpore creatus Imperator, percussit cum filio Mauritium.

p Hocas Imperator fact⁹ tumultu militari, tenuit Impiū annis. VII. Vnū in eo laudabile prædicat: qđ Romanę ecclesię honorē suū, quē Constātinopolitani episcopi inuaserāt, restituit: edicto declarans, esse Romanam ecclesiā omniū matrē. Valuit declaratio: Nam cōstitutione opus non erat: Christus enim in Petro constituit. Romanarū prouinciā: præfides nō tulerunt inuasorem diu in Imperio: nam Heraclius eum oppressit, mouens ex Aphrica.

h Eraclius armis patris sui regentis Aphricā, peruenit ad Imperiū, occiso Phoca: qđ primū fortiter, inde ignauissime administrauit: cum etiā in heresim labere. Sub eo creuit impurissimus legislator Mahumet: cuius uenena mirabiliter iam per nongētos pene annos, magnā terrarū orbis partē infecere. Heracli⁹ autē triginta & uno annis expletis in Imperio, ualidam relinquens sectam Saracenorum: quam non satis, ut debuit, occurrens, oppressit.

c Onstātinus eius nominis, II. Heraclij filius, cum fratre tenuit Imperium post patrē: Sed Cōstantinus deicitur a nouerca Martina: que cum filio Heraclione tenuit aliquādiu Imperium, duobus annis: Non est passus populus muliebri imperiū: deiecta enim Martina cū ignauo filio, ad suam lineam reduxere successorem: ut iam defuncti Constantini filius, Heraclij nepos imperaret.

c Onstantius Cōstantini, II. filius, quē nonnulli faciūt equiuocū patri, ut Cōstantinū uocēt: sed Cōstantiū uocat pars maior, ei⁹ nominis, III. qui Imperiū pro dignitate administrauit: catholic⁹ per omnia princeps: & qui plurimū studeret euacuādis heresib⁹, quę tum ecclesiā infecerūt. Anno autē Imperij sui, XXVII. in pace Christi quieuit.

c Onstātin⁹ huic fili⁹ succedit: qui fratres Heracliū & Tiberiū in consortiū admisit Impij: Vir modestus, & qui patrem æquaret pietate. Contēdit quidē Lōgobardos Italia pellere, sed alia de parte premētes Saraceni, Imperatorē proposito dimouerūt: utrisq; enim par esse nō potuit: Igitur anno Imperij sui, XVII. in Christi pace quieuit.

i Vstinianus, II. Constantini, III. filius, legitima successione imperauit: Vir fortis: qui Aphricā eruit de manu Saracenorū: Infestus tñ fertur fuisse Romanis: quosdā in religione sectatus errores: Quo demerit

to pulsus Imperio, relegatur in Pontum: cum tamen recuperandi Imperij animum retineret: quod & fecit.

I Eo. II. deiecto Iustiniāno inuasit Imperiū. Per quę tempora Zacharias protospatarius missus est Iustiniāno Romā, adducere pontificē Romanū Sergium: Sed milites Romani, & Rauennates, obstitere impijs iussis: remisso per contumeliā Zacharia. Leo autē anno tertio patitur qđ fecit: deiectus Imperio, ut alteri cederet.

T Iberius. III. simili audacia insurgens Leoni, eum cępit: & per septē annos, quibus tenuit Imperiū, uinctū seruauit iu carcere. Interim Iustiniānus exul undiq; sibi cōquirebat recuperādi Imperij auxilia: & apud Bulgaros gentem nouam reperit.

I Vstinianus. II. restituit ad Imperiū, per Trebelliū Bulgarorū regē: Victoriā autē suam cruenta exercuit: Nam Leonem expulsores suū extractum carcere, publice iussit occidi: Tiberiū deinde simili morte perdidit. Ipse quoq; peremptus a Philippo successore.

P Hilippus eius nomtnis. II. occiso Iustiniāno, qui eū relegauerat, inuasit Imperiū, Dicitur est cognomēto Bardanus. Alij uocant Philippicum. Sed scelere partū Imperiū non potuit esse diuturnū: nam Anastasius captum exoculauit, & uite permisit.

A Anastasius. II. alias dicitur Arthemius, inuasit Imperiū, decessore exoculato. Misit autē exercitū per mare in Saracenos: Sed principes ductoresq; mutato cōsilio, cū esset Imperator de hęresi suspectus, relegentes iter, ipsum capiētes destituētesq; Theodosiū inuitū impare coegerūt.

T Theodosius. III. Imperiū qđ inuitus accēperat, cogit defendere: nam cōtra illū Anastasius deiectus, ualidū cōparauit exercitū: sed ille prelio uictū captumq; Anastasium, non alia pœna affecit, q̄ ut sacris ordinibus faceret cōsecrari. Hic princeps catholicus qui inuitus accessit, exacto anno sponte cessit.

I Eo eius nominis. III. successit Imperio. Cuius tēpore Constantino-
polis triēnio a Saracenis est obsessa: sed fortiter defensa. Hic est ille hostis imaginum: qui filium suum consortem fecit Imperij. Anno autem XXV. concessit in fata.

C Constantinus. III. Leonis filius, nihil patre melior, imagines est insectatus: & ut pater fecit, cōcremauit: Catholicos acerbe est insequutus. Magicis etiā artibus fertur inseruuisse. Sed recuperādis Imperij prouincijs, nulla illi cura fuit. Et tamen hac impietate tenuit Imperium annis XXXV. regnante diu hypocrita, propter peccata populi.

I Eo. III. successit patri, nō melior fili, patri & auo impietate cōpar. Tēpus enim propinquauit, quo Imperij honorē amitterent, ad occidētē trāsserēdū. P̄fuit autē iste solus annis. V. post patrē, & mortus est.

C Constantinus. V. cum Hirene matre imperauit: deinde ille destituta matre, solus regnauit annis. V. Mater autem prudētissima fœmina cernens filium imperio imparē, captum excæcauit: & regnauit sola annis V. Per quę tempora occidentale restituit, & cępit orientale non iam am-

plius dici regnum Romanorum, sed Græcorum: quocirca prosequutio-
nem eius intermittamus.

k Arolus Franciæ & Germaniæ rex, cū uictis Longobardis liberasset
Italiā & ecclesiā Romanā: perpensa a summo pontifice Græcorū
ignauia, cum accederēt consilio Romani proceres, appellatus est Impera-
tor: Anno Christi. DCCCL. & renouatū est Imperiū occidētale: qd iacu-
it annis. CCCXXX. Translatūq; est ad Germanos: teste Papa in. c. Ve-
nerabilem: De electione. Nam Karolus Germanus, Germaniæ pariter &
Galliæ regnauit: tenuitq; Imperiū annis. XIII. & reliquit filijs filiorū ad
septimā generationē. Permāsit igit̃ inter Germanos usq; hodie.

l Udouicus cognomēto Pius patri succedit in regno & Imperio: sa-
tisq; egit pro utroq; tutando: a filijs tñ suggestionē cōiuratorū desti-
tutus, postea restituit: Rem magnā a patre partā, satis sustinuit: non tñ po-
tuit amplificare: Vir pius, mitis, religiosus: & qui nullis potuit exasperari
iniurijs: quæ res fecit audentiores coniuratos. In senectute bona mortuus
est, cum imperasset annis. XXV.

l Otharius Imperio successit patri filius: sed de regno mira fuit fratru
conflicatio: quæ tñ post Maximū omniū seculorū præliū dissensio
finita fuit: manifeste uindicatē Deo impietatē quā in parentē ostenderūt.
Lothari. XV. Imperij anno, diuiso inter filios regno, monachatur annis
VIII. in pace quiescens.

l Udouicus. II. Lotharij filius, primū cum patre, deinde solus impe-
rauit annis. XXI. cum patruo Caluo cōfligit magno prælio. Causa
belli erat Lotharingia: quā Imperator sibi solus uendicauit: sed Karolus
in ea partē suā defendit: cum Ludouicus Germaniæ rex, Lotharij & Karo-
li frater, suam quoq; in prouincia dicta partem tueretur. Mortuus est in
Italia: tumultus Mediolani.

k Arolus cognomēto Caluus, Ludouici. I. filius iunior, ex postrema
uxore, peruenit ad Imperiū: cum illi resisterent Karolus, Karloman-
nus, Ludouici Germaniæ regis filij: sed præualuit Karolus, obtinuitq; Im-
periū: in quo non magna perēgit: Nam reuersus in Franciā, prælio uictus
est a Ludouici Germaniæ regis filijs: Deinde reuocatus a pōtifice in Itali-
am contra Saracenos. Profectus cum exercitu, impotionatus est a Iudæo
quo utebat̃ medico. Morit̃ anno Imperij. VI.

l Udouicus cognomēto Balbus, eius nominis. III. fili. Karoli Calui:
a quibusdā inter Imperatores non numerat̃: sed tñ Iohannes ponti-
fex cum intelleret filios Ludouici Germaniæ regis cum exercitu esse in
Italia, mulraq; moliri pro Imperij corona, descendit in Franciā: & Lugdu-
ni celebrato concilio, inter alia Ludouicum coronauit: sed ille uix trien-
nio superfuit.

k Arolus. III. cognomēto Crassus, filius erat Ludouici Germaniæ re-
gis: auū Ludouicū Pium, proauū Karolū Magnū retulit. Huic bell-
lum erat ad Normānos, littora Galliæ infestantes. Rolonē ducē pacis
eo perpulit, ut suscepta Christi graua, baptisaret; & accepta parte Galliæ

arum filiam ei⁹ teneret coniugē: Hoc tñ aliī tribuūt Karolo Simplici Frācorum regi, non Imperatori: quod magis probo: nec tēpora multū discrepant: cum esset iste Simplex Karoli Calui Imperatoris nepos, ex Ludouico Balbo: Hic autē Karolus Crassus Impator ad extremū displicuit proceribus regni: unde destituit Imperio, anno. XII.

^a Arnulphus uir bello natus, filius erat Karlomāni, auū habēs Ludouicum Germaniē regem: erat igi^r Karoli decessoris sui nepos ex fratre. Hic sat egit pro amplitudine Imperij: Normannos maximo prelio fudit: regē Morauorū uicit: summorū pontificū miris girationibus se immiscuit. Nec erat res mediocris, bellū qđ suscepit in regē Morauicū Zuenrebaldum: cui tum paruere Bohēmi, Poloni, Slesitæ: Diu ille restitit Imperatori: nec facile superat⁹ esset, nisi Imperator laxasset claustra Vngaris, quę erant illis obiecta fortissima: quibus laxatis, primā in subigendis Morauis, Vngari Imperatori operā nauabant: sed ea magno cōstitit Christianitati: nam Christianismo deinde grauissimi incubuerunt: Sueuis, Bauaris, Francis, sepe prostratis: & penetrarūt in ultima Saxoniz: Bremā urbē & ecclesias eius incendio perdidērūt: nec quieuerē, donec ab Henrico Saxonū duce, postea regnante, cēsi, se in Pannonijs continerēt. Vicit ut diximus, idem Arnulphus Danos, q̄s Gallici pro sua cōsuetudine uocāt Normannos, centū millibus, ut ferūt, prostratis: cum ex illi⁹ agmine uix pauci cecidissent. Ad extremū, cū creberrimo aliī usu Imperator corpus distemperasset, tanta uermiū scaturiuuit multitudine, ut nulla ope medica redimi posset: sic consumptus.

¹ Ludouicus. III. Arnulphi filius, successit in Imperio patri: sed nihil magnū peregit: nam sub eo excreuerūt in Italia tyranni Berengarij, de stirpe Longobardorū: aut, ut aliī putant, Romanorū. Aduersus. I. eius nominis, Ludouicus duxit in Italiā: ibiq; apud Veronā prelio cōgressus, capiē cæcatq;: cū imperasset annis. X. Habuit autē uxore Ludgardā filiā Ludolphi ducis Saxoniz, germanā Ottonis, quē Henricus. I. rex habuit patrē: ex qua nullā reliquit prole. Eius temporibus Vngari se ad prædam regionū cœperūt accingere: proximi Bauari se obiectarunt in loco Keruende: ibi magnā stragē perpeffi sunt Bauari: Vngari autē prosperati, inde sunt facti audentiores: Sed Suæui Bauaris coniuncti, cum etiam superpetias ex Imperatore tenerēt, denuo congregiunt: aliquātis autē prostratis ex hostili agmine, Bauari cum primordia haberēt prospera, fuga tamē abierunt. Quo tēpore bellū erat inter Conradū Lotharingiē ducē, & Albertū marchionē de Bambergā: superatusq; prelio Conradus, Ludouici Imperatoris germanus, ab Alberto opprimi^t: quā rem prodicione Hattonis Mogūtini archiepiscopi, Ludouicus uindicauit in eundem: iubens publico gladio perimi Albertum.

^c Conradus ultimus de gente Karoli peruenit deinde ad Imperiū: quē ideo Alemannū ferūt: quia erat filius Conradi, quem Albertus de genere Saxonū, prelio occidit: habuitq; auū Arnulphū, ante se imperantem. Hunc Italici scriptores, si dijs placet, inter Imperatores non numerāt.

quia Italiã non tenuit: Ergo tot Constãtinopolitani, Imperatores non erãt ex eadẽ causa: nec nostri temporis Cæsares dicent Imperatores: quia Italiã non habent. Sed hæc alias. Moriẽte autẽ Ludouico Imperatore, cũ omnes principes eo propenderẽt, ut deferret Imperiũ Ottoni Saxonũ duci, ætate, prudẽtia, opibus, uiribus, florẽti: sed ille causatº seniũ, recusauit: & tum itum est ad Conradũ Francũ, Conradi filiũ, Arnulphi nepotẽ: Adulescẽs erat spectabilis, qui necdũ ad coniugiũ peruenisset: tantiscq; mox implicitº est rebus, ut sine coniuge & prole moreret. Bella tñ plura tentauit, q̄ fuerit ex regni cõmodo: Dum enim neminẽ patitur iusto ordine sub se dñari, aduersos habuit Bauaros, Suãuos, Saxones: Primũ uertit in Arnoldũ ducẽ Bauariã: quẽ multis prelĩs superatũ, coggit cedere rebus: nam cum omni familia migrauit ad Vngaros. Hac sublatus uictoria, in Henricũ se Saxonẽ uertit: cuius uirtutẽ suspectã plurimũ duxit: Obsedit autẽ urbem Mersborg: arbitratus ibi ducẽ inclusum: sed ille se continuit in arce Gronede, quoad auxiliares eius copiẽ conuenirẽt. Burchardus dux Sueuię, & Giselbertus comes Lotharingiã, erant in auxilio Henrici. Rex autẽ inter suppetias habuit Euerhardũ fratrẽ, ducẽ Lotharingiẽ, & Hattonẽ Mogũ tinẽsem archiepũm. Cõgressi sunt graui prelĩo. Cadit imprimis Hatto: & inclinauit uictoria Henrico: nam & rex ipse, & Euerhardus frater, uix elaborantur. Arnoldus profugus, dux Bauarię, audito huius pugne exitu, urgendum regẽ putauit: nam Vngaris in societatem eductis, omnẽ ditionẽ regis perualtauit in utrãq; Reni ripã: tantiscq; motibus cõcussa est terra regis, ut facile poeniteret regẽ, q̄ omnes in se prouocasset. Quo tempore Reginbernus comes de Ringelheym Saxonici germinis, congressus Danis in Saxonia, magno illos prelĩo fudit: adeoq; cõtudit, ut nõ facile redirent ad solitã excursionẽ: sic uindicãs necẽ Brunonis, & multorũ ex nobilitate: quos, ut diximus, uno prelĩo Dani ad internecionẽ in loco Ebbeckestorp ceciderũt loco nunc sanctimonialibus cõsecrato: quẽ adhuc forte ignorãt quas penes se seruant sanctorum reliquias tumulatas, tot pontificum, ducis, comitũ, & magne nobilitatis. Conradus autẽ Imperator moriens, Henricũ Saxonie ducẽ designauit successorem.

CA. III.

Enricus Saxonie dux cognomẽto Auceps, q̄ in adulescentia cũ pater rebus preesset, plurimũ indulgeret aucupijs: primus in domum suã & familiã transtulit Romani Imperij dignitatẽ: ibiq; fixit, ut per aliquot secula immobiliter in ea permaneret. Sed neq; hunc dignant Itali scriptores Imperatoris nomine: q̄ benedictionẽ papalẽ non haberet: non quia contemneret, sed pro humilitate, quod supra diximus, princeps modestus euitauit. Dicant igit si ideo Imperator non est, quia a papa consecratus nõ est. Quis consecrauit Augustũ, & omnes ab eo Augustos usq; ad Karolũ Magnũ: nisi ille per quẽ reges regnãt, & potentes iusta decernũt. Si non est Romanorũ rex, aut Imperator, quia Italiã non tenet, cedant hoc nomine Cõstantinopolitani: ex quibus pauci Italiã habuerunt. Cedant & nostri tẽporis Imperatores. Proinde non fraudemus optimos principes honore suo: Scimº quo ordine pontifices ad eam se con-

h iij

secrationem ingerebant. Romanorum sine cōtrouersia Conradus & Henricus erant reges, etiā, si ita uis, non fuerint Imperatores. Mirum tñ hoc, illis denegari nomen regibus, quod ante Cæsares permissum est ciuibus Romanis. Postea uero q̄ Conradus in fata cōcessit, fraterq̄ eius, ut diximus, insignia regni ex fratris mandato Henrico pertulisset, congregati principes Franciæ orientalis, Turingiæ & Saxonie, in Frissariam, elegerunt concorditer eundem Henricū: quanq̄ dispositio de regno, non tam erat in arbitrio eligentium, q̄ in ordinatione decedentis: Nam abinde Karolo Magno, pater filio reliquit Imperiū: nisi q̄ aliquoties propter ignauiam succedētis se interposuerint principes ordinationi. Tum uero etsi Cōradus decessor de Henrico, ut diximus successuro ordinasset, ex abundanti tamen hunc fecere conuentū: ut omniū uoluntate regnaret. Primā coniugem accepit monialē, quę ei genuit Tanquardū: quā quia habere non licebat, remisit monasterio: & accepit filiā Theoderici comitis de Ringelheim, antiquę Saxonū nobilitatis: quę illi genuit Ottonem, Henricum, Brunoldū, Mathildim, Rixam, Hadewigam, Garburgam. CA. V.

Rosequamur deinde post catalogū Imperatorū, quem propter p Henricū texuimus, eius res gestas, ex quo tempore iniit regnum Romanorum: nam successores eius in regno suis locis & temporibus dignabimur honore suo. Giselbert⁹ dux Lotharingiæ, ex genere Karolino, gener erat Henrici regis Romanorum. Hic focerū stimulabat, ut regnum Franciæ quod ad degeneres peruenisset, occuparet: Nam Ludouicus Balbus, Karoli Calui filius, cum legitimā prolē non haberet, natos ex meretrice filios, Ludouicū, quē Nihilfacientē agnominauere pro desidia & ignauia, & Karolū fratrem eius scripsit heredes. Ludouic⁹ autē Nihilfaciēs cum moreret, filiū reliquit Karolū cognomēto Simplicē (sic enim indito cognomine discreuerāt reges equiuocos) quē cū per fastidiū sustinerent proceres, Giselbertus inter primos satēgit, ut focero suo iam regi, regnum q̄q̄ Frāciæ proueniret. Recusabat Hēricus regno pellerē legitimū possessorē. Non quieuit Giselbertus. Eudo, quē alij Vdonē uocant, legitimus tutor Karoli pueri, comes Andegauensis, tutelā gerens, regiū nomen assumpsit. Rex erat, qui pro suo arbitrio omnia administraret. Huius fratrem Robertū, Celticę, hoc est Burgundię ducē, adiit Giselbert⁹, interpellauitq̄, ut regiū nomē assumeret: nam fratrem eius Vdonē, etsi cōsecrat⁹ rex fuerit, sciebat seruare honorē puero: quod non probauit. Cessit postulāti & urgenti Robertus: Cum enim esset & Aquitanię dux, de fratris regno potiorē partē ubi accepisset, aliq̄t sibi uiciniores urbes capit: cōstitutis in eis pro suo arbitratu pōtificibus, a quibus regis appellationē promeruit: iam enim frater eius Eudo cōcessit in fata: proceribus cōmendās Karolū puerū. Ergo Robert⁹ iā factus elatior, magnis copijs in regē puerū mouit: Cōmisso prelīo Robert⁹ cadit. Redeūti uictori Karolo Hebert⁹ Viromandorū comes fit obuiā per speciē gratulādi: Orat regē, ad se diuertat Peronam. Perfido homini rex simplex credit: poterat suspicari dolos, q̄ Roberti sororē teneret cōiugē. Intransitē regē mox armati circumstiterunt: capiūt, in

carcerē protrahūt: quę res multorū per Franciam malorū origo fuit. Tum cōiurati, p̄ceres qui cū Roberto, Giselferto, ceterisq; sentiebāt, quasi regē non haberēt, de cōstituēdo rege deliberāt. Erat ex liberis Richardi Burgundionū ducis sup̄stes fili⁹ Radulph⁹, Karoli nepos, hūc tamen Karol⁹ ex Eligina Anglię regis filia prolē sustulisset, in regē assumūt: qui Sueffiōne regio sumpto diademate de more, regnū administrat. Ludouic⁹ autē Karoli Simplicis, uincti regis fili⁹, paternorū amicorū ope destitut⁹, enauigato mari, ad Anglos se cū matre cōtulit. Pater in carcere pmāsit. VI.

Oc in rerū statu cū esset, Hērico Ro. regi causa petēdi cū exercitu h Lotharingiā, inuitāte, quē dixim⁹, Giselferto, occurrit nūci⁹ Karoli uincti regis cū mādatis huiuscemodi. Karol⁹, inquit, quōdā rex Francię, nūc uinct⁹, qñ illū suprema calamitas oppressit, nihil habet in uita iucūdius q̄ audire incolumitatē, prosperitatē, & foelicitatē tuā, in qua plurimū spei sibi filioq; repositū arbitrat̄, dat tibi pignus amoris non uulgare: Manū protulit preciosi martyris Dionysij, auro gēmisq; inclusam: quā regum aliquis, ut secū ubiq; haberet, superioribus annis corpori diuulsit: perpetua tactus deinde, ut ferūt, amentia: Quandoquidem, inquit, Franciam deseruere omnes uirtutes, cum translatis preciosi martyris reliquijs, hoc apud te perpetui pignus amoris cupit esse depositū: pridē enim cum translato beati Viti corpore sub Pio Ludouico in Corbeiam, omnis Francorū fortuna ad Saxones demigravit: Nunc quod reliquū fuit Francię regibus, apud te noueris collocatum. Henricus rex magnificū munus singulari excepit reuerentia: regem uinctū per eundē nunciū consolatus, bono iussit esse animo: sibi curam fore honoris, & incolumitatis eius. Accessit huic dono aliud. Rodulphus Burgundionū rex, qui aliquandiu in Italia regnabat, cum aduersus Berengarios depugnasset, in eadem prouincia donum accepit a Samsonē comite, lanceā miri operis, quę quondam Constantini Magni fuisse perhiberetur. Erat autē aspectu mirabile opus: iuxta mediam spinā fenestellis intercisa: crucibus de Dñico ligno insignita: preciū erat in sacris reliquijs, cui ars accessit cum auri metallo. Hanc interpositis quos putabat idoneos, rex a rege magno precio accipere contēdebat, si fieri posset: sed non erat Rodulpho ulla rei æstimatio: nihil illi in omni uita charius. Non destitit Henricus promissis, nonnunq̄ minis, undecūq; causis quæsitis desyderiū prosequi: & perfecit, ut ei dono ab rege mitteret̄. Hūc preciosum Imperij thesaurū, Imperatores diu in delicijs habuere: nūc, quib⁹ ex causis incertū, ad Nurenburgēses, ut credit̄, peruenit. Erat huius muneris prouētus semper Hērico acceptissimus: tantūq; peperit inter reges uinculū, ut Rodulphū Hēricus magna parte Sueuię donauerit. Eam arbitror trās Renū, quę nūc Impialis est Burgūdia. VII.

Perepreciū est diligentius rem Vngaricā sub hoc rege percēlere.

o Gens est aduena, quę recens ex Scythia cōmigravit: cōfederatq; in Pannonijs: & crebras faciens excursions, aliquoties a Sueuis & Bauaris retunditur. Conradus quoq; rex in suo tempore illā q̄fortiter repressit. Cū uero Conradū audissent Vngari sublatū, cōcepta audacia,

excursionē fecere in Saxoniā: multis urbibus euastatis, incendia, rapinas, miscebant. Rex Henricus tum erat in presidio Werlaon, urbis tum precipue: rudiq; militi quē habebat, non satis fidit aduersus insolētissimam, & ferocissimā gentē. Itaq; impune grassabant ad mare usq;: Bremensis ciuitas concremat: & tñ sanctor; qui ibi requieuerē, meritis, flāma uastantib; Vngaris obuiā pergit, multosq; cōsumpsit. Per quē tempora etiā Wādali in uicinā urbē Hamburgū seuitiā conuerterūt: Hoc enim illud erat tempus, quo multos Christus per sanguinē ad se deuocabat in regnū. Leuib; tum prelijs rex uexabat Vngaros peruastātes: in quibus captus erat unus ex illor; principibus: quē magno auri pōdere ad redēptionē deposcebāt. Rex auro cōtempso, captū reddere pollicet, si aliquot annor; inducias paciscant. Conuenit inter eos de annis nouē: quibus cōstitutis, rex militem facit instrui omni genere necessarior; ad bella armor; exerceri ad pugnā: armari quoq; prompte. Constituit deinde quotū quisq; in agris sustineat pugnantē in expeditione: octo nonū: & in urbib; quatuor quintū quēq;: & presidjs firmat urbes. In agris aut nihil dimittit, quod hostibus p̄da sit redituris. Cōuiuia nuptiar; & alias comessationes amicor;, iubet in urbibus solis apparari: non in p̄dijs foris, quē uocāt urbana: etiā si in agris sint, dum sint urbiū instructa ritu. Sic expeditū, sic exercitū militem probat in Wandalis, hoste, ut putabat, molliore. Ducit in urbem quā uocant Brandenburgū: qua multis uix laboribus expugnata, prouinciā sibi subiicit. Inde in Dalmatas agmē uertit, eiusdē gentis, & lingue, nationē: q; paternū illi odiū esset in gentē: cuius urbē Grona obsidet, & uicesimo die capit: militi permittit diripiendā, ut acuat: omnibusq; puberibus peremptis, quo timorē crearet in gēte, uictorē reducit exercitū. Pragā quoq; Bohemorū metropolim, ex eiusdē gentis societate oppugnat: regēq; illius in eā perducit necessitatē, ut se dedat. Pater hic erat Boleslai, Henrico fidelis & promptus, per omnē reliquā etatē. Sic primū facta est Bohemia regi Romanor;, Saxonūq; principi tributaria: quā & antea per maternū Henrici auum, Imperatorē Arnulphū, uicto rege Morauor;, cui tum Bohemia quoq; parebat, iugū acceperat Romanę ditionis. CA. VIII.

Am cōstitutę Vngaris inducię finē habebāt: cū illi mittētes pro more nūcios, dona solita postulabāt: dederat enim rex per singulos annos nonnihil donatiui nomine, quo obētos haberet sibi: Id cum sibi perpetuū Vngari sperarēt, rex pernegauit: iam exercitato milite, animis auctior. Indignabundi Vngaror; nūcij, ad suos uacui reuertuntur: minitanturq; subuertere omnia: & parato iam agmine prouūt: uicinos Dalmatas admonēt, ut arma iungāt ad ulciscēdos se, cōmeat; impotent. Illi ubi in Saxones pugnandū audiuerūt, cum contumelia Vngaros reliquerunt: q; arma iam breuī Saxonū cōperissent. Profecti igit Vngari, in Turingiā perueniūt. Afferit regi nuncius repentinus, de hostiū insolēti agmine. Iam pernicioſa egritudine rex laborabat: & tñ supra uires egit, ut arma per quatrīduum quanta poterāt iungerentur. Accessere uoluntarij omnes in hostes fidei: & pietatis officiū non grauate obibant; sciētes quid

premiū sit constitutū in eo deficiēribus: quid etiā periculi, si nō modo pro libertate depugnēt. Iam ad urbē Mersborg nūcianē hostes castra fixisse. Rex autē expeditū iam habens agmen equitū peditūq; fidenter mouit in hostes. Vbi sub mutuū aspectū uenere exercit⁹, clamor exorīt: a Christianis quidē Kyrie eleison, ab Vngaris autē perfidis tartareus stridor insonat hui, hui, hui: man⁹ deinde cōserunt. Ibi apparuit quid supernū a Christianis imploratū possit auxiliū: quid etiā in armis miles fiducia ferat. Sternunt perfidi sine numero, capiunt multi: cœlesti munere insignis ac mirabilis uictoria regi prouenit. Vngari qui superfuere, lacere uelut nauis fragmenta colligentes, noctibus se subducūt. Rex uictor in laudes conditoris Dei resolutus, eius gratiæ deputauit uictoriā. Tributa quę hostib⁹ penderet, uertit in usus pauperū. Iam fama tantæ uictoriæ orbē peruasit: Magnū & inæquabile nomen Henricus rex per prouincias habebat. Adierunt illū regnorū proceres, fidem eius implorātes: inter quos Heribertus gener Hugonis ducis in Francia: cum ei Rodolphus rex aduersaretur: ut apud illum sibi esset præsidio supplicauit. Ille uero solita sibi libertate nihil negabat amicis, quod dono dignū iudicabat. Profectus in Galliā rex, regem alloquit: perfecto negotio reuertit in Saxoniam. CA. VIII.

Rat Henrico, tum omnes regni fines tuenti, bellū in Danos, Holatiam uastantes: Perdomuit, & retro egit gentē. Vrbē Sleswicū coloniā fecit Saxonū, constituto ibi Marchione, quod in Dania diximus. Deinde cum Wandalos quoq; ad iuga cogeret, oppugnata, ut diximus, urbe illorū præcipua Brandenburg, per brumā in glacie firmatis castris: is erat animorū ardor: nec enim poterat propter palustria loca, & crebras undas, aliter expugnari. Expugnate urbi præsidē imposuit cum colonia Saxonū: cui simile indidit honoris uocabulū, ut Marchio diceretur: quod itidē in Wandalia signauimus. Inoleuerat tum primū marchionum nomen ante inauditū: &, ut arbitror, ex Saxonica lingua ductum: nam Veltmarck uocat quodq; uillagiū suū agrū: quod alibi latius deduximus. Cuncq; in morte ipsius, ut dicemus, marchionatus Danorū Sleswici interiret, in solo Wandalico Brandenburgi mirū in modū profecit: ut inter maximos Germaniæ principatus numeratus, dignitatē iam diu tenuerit electurę ad Imperiū: quotidie per nostra tempora increscēs, cum in manus peruenerit ueterū Francorū: quos nunc per summā iniuriā Francones uocant: cū Galli teneāt uerū illorū nomē, ductū a libertate. Sed hodie, ut diximus, per illos principes magnifice effert principatus Brandenburgensis, propter accessionem principatū, quos pridem habentes, cōcesserunt nouissimis temporibus ex Francia & Bauaria ad tenendū hęc electurę dignitatē, quę titulo debetur Brandenburgensi. CA. X.

Ed & Hugo rex per etatem illā Italię, legatos misit Henrico, amicitiam eius deposcētes. Postq̄ uero Rodolphus Franciæ rex in fata concessisset, Karoluscq; uinctus in carcere diem suū obiisset, & Ludouicus eius filius cum matre ex Angliā uocaret ad regnū, & ab obuiis proceribus saluaret, inq; patris locū rex cōstitueret, non durauit affe-

etio pcerū: reuixitq; in corde multorū odiū stirpis suæ, statim subiit regis
 fastidiū. Secedētib⁹ ergo a rege Frācis, Ludouic⁹ rex, Ro. regē per nunciū
 petit, alicubi conuentū indicere uelit ad colloquiū, cupere se amicitia ac be
 neuolentiā ei⁹ pmereri. Hēric⁹ rex respōdet: Non se posse regi in ea re pla
 cere, nisi super eadē Wilhelmi Normāni sententiā cognoscat. Ea re cogni
 ta, Ludouic⁹ rex Wilhelmu Normanniæ ducē adit, docet qui sit regni sui
 status, quātū sit in ipso rerū momentū, si uelit, posse illū magnæ rei pōdus
 subleuare, cui⁹ apud regē perpetua perseueret memoria, modo Henricum
 regē inflectat, ut ad colloquiū ueniat. Wilhelmus non cunctāter annuit:
 auratū militē ex suis regi mittit Hērico: Conuentū postulat super Mosam
 fluuiū. Henricus cognita Wilhelmi uoluntate, nihil morat, cōuentui an
 nuit: ad quem ipse proficiscitur: medio Wilhelmo reges colloquunt: Icta
 sunt fœdera: Cuius rei cum fama percrebuisset, moti Franciæ proceres, re
 gi suo cessere. Sed ingratus fuit postea Ludouic⁹ rex Wilhelmo eam rem
 procuranti: quod plenius in Norwagia scripsimus. CA. XI.

Rat autē Henrico regi, ut diximus, coniunx, consors regni, clara
 e atq; nobilissima, nomine Mathildis, filia Theoderici comitis de
 Ringelheim, ex eadē Saxonū gente, cui fratres essent Wedekin
 dus, Immotus, atq; Reginbert⁹: a quib⁹ magnæ nobilitatis propago disse
 minata est. Hic est Reginbertus qui pugnauit in Danos incurfantes, mul
 toq; tēpore Saxonia uexatē: uicitq; illos liberās patriā ab illorū incurfio
 nibus. Erāt aut omnes hi, rex cū regina, & qui ante nominati sunt, ex stir
 pe Wedekindi, magni ducis Saxonix, qui bellū gessit in Karolū Magnū
 per annos. XXX. Genuit aut Hērico Mathildis ante regnū Gerbergam
 filiā: quā despondit Giselherto Lotharingiæ duci: Filiū quoq; Ottonē in
 dustrū, uiuidū, elegantē, & omnibus nature donis foris & intus abundā
 tem, qui patri successit in regno. Post regiā uero susceptā dignitatē genu
 it Henricū patri cognominē, uirū fortē & illustrē, quē post rebellionē Ot
 to frater exaltauit: ex cuius ettā stirpe Imperatores prodierunt: Tertiū ge
 nuit Brunonē, pontificia dignitate Coloniæ honoratū: & qui cum pontifi
 catu ducatum Lotharingiæ administraret: quod suo loco memorabimus.
 Duxit autē Otto filius regis uiuēte patre uxorē ex gente nobilissima An
 glonū, filiā fratris Adelstani regis, quā alij Otgid, alij Edid appellāt. Re
 cordabant Angli originis suę, q; ex Saxonib⁹ ante aliquot sēcula egressi,
 Saxonū affinitatē repetebāt. Peperit ea Ottoni Ludolphū filium: qui dis
 tractus, patri aliquando rebellauit. Sed hęc infra. Henricus aut rex ea fu
 it circūspēctione: ut in omni gēte sua rarus aut nullus esset, qui de magna
 re, se non gauderet ab illo muneratū: nemo fuit clarorū in gente uirorum,
 quem nō præclaro munere, aut officio, pro cuiuscq; uirtute donaret. Erat
 uir omni in loco & opere præcipuus: etiā in relaxationibus animorū eam
 seruauit integritatē: ut laxatum, non solutū eum, qui attenderet, uideret.
 In cōuiujs satis iucundus: nihil tamen regalis disciplinæ minuebat. Tan
 tum authoritatis in eo pondus fuit: ut etiā ludenti nō crederent ad aliquā
 se lasciuiam dissoluendos. CA. XII.

Nter multas autē huius Henrici laudes ea præcipua est, q̄ in Sa
 xonia prouincia sua, primus uerū rebus ordinē dedit: Vrbes im
 munitas iussit muris & fossatis cingi, propter incursionē Vnga
 rorū: & si postea barbari claustris Scythiæ erumperent: q̄d lōge post fece
 re Turci, fecere Tartari: Sed Vngari iam diu pro muro erāt reliquæ Chris
 tianitati ab illorū incursionibus. Deinde q̄ urbes legibus & moribus for
 mauit: Iuuētutē ad arma iussit exerceri: unde etiā ubi opus euenit, in expe
 ditionē secū duxit, quos etiā militaribus suis coæquauit. Agros distinxit:
 cōstituens quātos quicq; pedites in arma mitterēt ad generalē terræ expe
 ditionē. Ab initio ipse urbes aliquot fundauit, Quedelinborg & Goslari
 am: quibus eam urbē nonnulli inscribant Henrico. III. sed ille consummauit
 quod iste inchoauit. Misnam quoq; urbē ad Albis ripam Hēricus cōmu
 niuit: cōstituens in ea primus episcopum: ut esset incursionē Vngarorū uel
 primū repagulū. Urbē Mersborg hic rex ueterē renouauit, & in sublime
 extulit. Paruit autē tum Misna, & magna Turingiæ pars Saxonibus: quæ
 ab illa die diuulsæ sunt, cum Henricus Leo dimoueret a ducatu: Aut cum
 I. Otto Saxoniam permitteret Hermāno Biling gubernandam. Superiores
 uero Saxonie, Turingiæ, & Misnæ partes, tum alijs credit cōmendasse: cū
 interim Henricus Leo uix mediterranea terræ Brūswickcēsis sibi suisq; re
 tinuit: q̄ ea esset peculiaris illi ex matre hereditas. Quo etiā tempore Hen
 ricus rex collegiū canonicorū, quod fundauit Wedekindus abauus eius
 in Angria, ipse transtulit in Vallerseue, cōstituens ibi ep̄m nomine Mar
 cum, uirū incomparabilis sanctitatis: Sed neq; ibi diu permāsit: Nam Ot
 to Henrici filius, rerū potitus, q̄d dicemus suo tēpore, transtulit in Magde
 burgū, archiepiscopatū inde erigens. Quedelinborg autē urbē singulari
 cura respexit: monasteriū ibi erigēs dñarū, in quo primā fecit abbatissam
 filiā suam Mathildim: Ecclesiā autē in honorē sancti Seruatij iussit cōsecre
 ri. Henrico autē moriente, quod dcerat & urbi & monasterio, impleuit re
 licta eius: quæ etiā in Northusen extruxit monasteriū: & deinde in loco
 qui dicit̄ Poledē. Tertiū uero crexit in Angria, unde marit⁹ eius Henricus
 transtulit collegiū in Vallerseue. Religiosa uero dña non passa quid de
 esse rebus diuinis, sanctū pridem locū, nouo ibi instituto collegio, reuoca
 uit in pristinū honorē: Et ne quid deesset religioni stirpis sacratę, fili⁹ eius
 Bruno, Coloniensis archiepiscopus, intra urbis suæ mœnia fundauit cœ
 nobiū solēne, q̄d dicit̄. S. Panthaleonis: Nec mediocrē operam impendit
 Normānis baptisandis, qui per prouinciā eius sparsi uagabant̄. XIII.

h Enricus autē cōpositis circūquaq; reb⁹, perdomitisq; rebellibus,
 postremo Romā statuit proficisci: sed infirmitate correptus, iter
 intermisit. Decubuit autē in castello quod est inter Turingorū &
 Saxonū confinia: Cum se iam morbo grauari sensisset, cōuocatis proceri
 bus, designauit Ottonē filiū regē: ceteris prædia cum thesauris distribuēs.
 Sequutus est exemplū prædecessoris sui Conradi, qui se moriens regē de
 clarasset: Nec longe erat ab consuetudine Karolinorū, ut designaret pater
 quē uellet ex filijs sibi in Imperio surrogari; nam Karolus Magn⁹ assum

psit uiuens Ludouicū, & ille Lothariū filiū consortē fecit Imperij: nondū enim erat legitima electionis forma: quę in Ottonis. III. nouissimis annis, quod dicemus, est instituta. Ottonē ergo, qui filiorū maximus erat natu, & fratrū optimus, omni regno præfecit. Iam etiā Franciæ orientalis regio cum Turingia, cessit regibus Romanorū: postq̄ reges Francorū in id imbecillitatis peruenerāt, ut uix quę in Gallijs erant tuerent: Et Germanorū reges iam coaluisse uiderent regibus Romanorū. Testamento itaq; legitime facto, & rebus ex more Christiano compositis, defunctus est Hēricus anno regni sui. XVII. uite autē. LX. Translatū est autē corpus eius a filijs in urbem Quedelinborg, & in basilica sancti Petri ante altare sepultum, cum planctu & lachrymis plurimorū.

CA. XIII.

o Otto, qui ex rebus gestis postea sibi nomē Magni asciuit, Henrici regis filius, approbat rex, succeditq; in locū Augustorū octogessimus primus ab Octauio Cesare, omni populo Saxonū Francorūq; plaudente: regnauitq; annis. XXXVIII. Approbatuq; est a principibus apud Aquisgranū: ubi mox unctus est rex: peragente ministeriū Moguntino archiepiscopo nomine Hildeberto, genere Franco, professione monacho: qui nutritus in Fuldensi monasterio, ad hoc suo merito prouectus est, ut pater primū eius loci cōstitueret, deinde ad fastigiū Moguntinę sedis prouheret. Rex autē benedictione percepta, q̄ sapientem in regni moderamine, q̄ fortē in aduersantiū certamine, q̄ strenuū in religione se præberet, facile enarrari non potest. Primum igit̄ barbaris ad nouas res exilientibus, ut fieri solet, Bolislaus dux Bohemię Wentzelaū fratrem suū regno Romano fidelē, Christo deuotū, percussit: in cui⁹ ultionē cum rex exercitū mitteret aduersus Bolislaū, primo Saxones uictores uisi sunt: deinde pro recenti uictoria securius & inconsideratius agētes, repentina incursione omnes ab hoste sunt occisi: Et perseuerauit deinde assiduū bellū usq; ad decimūquintū regis annū: Ex eo regi Ottoni recōciliatus, fidelis in finē usq; permansit. Vngari uero antiqui Saxonū hostes, imo uero omnium quos non habuere ad tributa pendenda faciles, audita morte Hērici, qui illos maxima clade affecerat, uolētes pertētare noui regis uires, mouerūt per orientālē Franciā, tentātes irrūpere Saxoniam in parte occidua. Sed rex Otto illorū comperto aduētū, obuiā processit cū expeditis agminib⁹: & cōgressus ita repulit, ut laceris uiribus reuersi, diu intra septa Pannoniarum permanerēt. Et cum externa bella requiescerēt, cœperūt regi nasci intestina in ipsis regni uisceribus: Nam Arnoldo duci Baioariorū, quos nūc uocamus Bauaros, mortuo, filij eius in superbiā erecti, nolebant agnoscere regē: neq; in cœtum regni parere euocationi. Gallicus ille sanguis faciebat animos: q̄ se poti⁹ q̄ Saxones natos ad coronā regni arbitrarent. Sed rex Otto pro cōtumaciā quā pretenderāt, præteritis Arnoldi liberis, ducatum permisit eorū patruo Bertoldo: illūq; in ditione defendit. Ita factum est: ut quod sub rege tenere nolebāt, ab illo penit⁹ extruderent. Mortuus est etiā illo tempore Sigefridus, unus ex Saxonum primoribus, qui proxima sub rege potestate, multa in Saxonia administrabat: Eius ditionem

Dancmarus regis cōsanguine⁹ frater, hoc est ex solo patre, non etiā matrē deposcit: erat enim ille natus matre moniali, quā Henricus pater amabat, & aliquandiu pro cōiuge tenebat, sed uxorē habere non poterat. Rex autē comitatū illū Geroni concessit, uiro primario: inde exasperatus in fratrem Dancmarus, rebellionem molitur.

CA. XV.

Verhardus quoq; comes iratus aduersus Bruningū quēdam ex Saxonū primoribus. Erat hic Euerhardus Conradi regis, ut supra significauim⁹, german⁹ frater, ex sanguine Karolino: cui etiā Otto per auitā lineā non erat alienus: Hi principes erāt cōspirationis in regem: Euerhardus enim collecta manu succēdit urbē Bruningi, quę uocabat̄ Eliuēri: interfecit qui inerant, sine discrimine sexus & etatis omnib⁹: quā præsumptionē rex in eum seuerē uindicabat: nam & multā illi indixit centū talentorū: Auxiliarios quoq; illius quodā dedecore notabat: ut in urbē Magdeburgū, postea ab Ottone insignitam, canes deducetēt: qđ probri genus illa etate habebat. Qua ex re uehemēter exasperatus Euerhardus, iunxit se Dancmaro, ad instruendā regi rebellionē. Ergo iūctis armis oppugnant præsidiū qđ dixere Bardewick, in quo rex germanum fratrem suū Henricū adulescentiorē fecit educari: & capto præsidiō, militib⁹ dedere diripiēdū, quo in reliquū eos haberēt obsequētiores: abducto secum regis fratre Henrico: Inde urbē quę dicebat̄ Eresborg, in deditiōnē acceperant: eāq; firmatā, sedem sibi fecere, firmissimūq; refugium: unde excursiones multas facientes, diripiunt uastātq; uicina loca. Cuncq; sinem nullū facerent malorū, sepe a rege admonitus frater, magis in superbā erigitur. Rex contracto ualido exercitu, urbem memoratā obsidione cinxit. Ciues aliquandiu quid facerent deliberātes, cum uiderēt Dancmarū ad reconciliationē fratris regis nihil intēdere, seq; ad extremū ab ira regis non posse urbem tueri, apertis portis intromisere regem, sperantes qđ in germanum pro solita clementia nihil statueret grauius. Confugerat autē Dancmarus in ecclesiā, apprehenso cornu altaris. Sepserant regij eandem basilicam: quā cum ingredi munitā nō possent, quidā per fenestrā missa sagitta Dancmarū cōfixit. Nō pbauit rex factū: sed nulla uis potuit infectū reddere. Euerhardus Hēricū obseruabat: male sibi timēs, ubi audiuit casum cōsortis: Prouolutus autē pedibus Hērici captiui, ueniam precabat. Facilitas adulescētię cessit precanti, & in familiaritatē admisit, pridē raptorē suum. Ille ubi insinauit se iuueni, cœpit prētēdere, quātū in regno principes Ottoni aduersarent: imprimis sororiū ei⁹ cōmemorauit Giselbertū Lotharię ducē: Si in animū ducat Hēricus illi adherere, facile futurū, ut ipse accepta corona regnaret pro fratre. Mouit adulescētē promissus honor, facileq; consensit sceleri, cuius tantā sperabat futurā mercedem.

XVI.

Giselbertus dux eadem expectatione tenebat, Hēricum promissis lactans: ut si eius auxilio regem sororiū suū, hoc est, cuius germanam teneret coniugē, uinceret, sibi coronā uendicaret, debitā generi, qđ Francorū sanguine gloriaretur: Nec alia spes fouebat Euerhardū qui & ipse rege uicto, cogitabat Henrico Giselbertorū contemptis, sui se

rationem habiturū: recordabatur enim regem Conradū fratrem: hoc autē blandicię uxorię exauditę prodebāt paulo ante mortē ei⁹. Cum enim gremio foueret uxorię: Gratulare, inquit, nūc in sinu comitis, de proximo gauisura in amplexu regis. Ita tres conspiratores, pro se quęq; una spes fouebat. Rex omniū gnarus, habebat non cōtemptibiles copias, quibus fidebat: Hermannū Suuorū ducem, fratremq; eius Vtonem, Conradūq; quę pro insigni circūspectione cognominauere Sapientē: qui etsi proxima affinitate Euerhardo iungeret, potiozem tñ omni propinquitate duxit fidē. Hēricus autē regis germanus spe magna sublatus, in loco qui dicitur Salueldia, procerum suorū egit cōuentum: is est in media Turingia, quę tum obsequita est Saxonib⁹: ibiq; conuiuio, & singulari comitate pertractās, multos sibi fecit deuinctissimos, muneribusq; conciliabat alios, prout mores cuiusq; & fortunā interpretabatur: magnocq; agmine perarmato, contendit cum expeditis in Lotharingiam: ibiq; Euerhardus arma sua cōiunxit Giselberto. Viribus undiq; comparatis mouerūt in regē. Audiuit rex friuolam trium in se conspirationē: & initio quidem non credidit fratrem & sororiū, nulla unq; a se affectos iniuria, in se ducere. Vbi autē certior factus est, contractis undiq; copijs, obuiam proficiscitur uenientibus. Spem constituerat in Deum innocentię propugnatorem, uindicemq; malę uoluntatis. Venerat rex ad urbē Tretmont, nunc, Tremoniā, ea paruit Henrico: sed armis regis coacta est illi cedere. CA. XVII.

Entum erat ad Reni ripam, & cum de hostium uicinitate necdū u compertum esset, audacius Saxones traiecerūt: Vix ripam alterā tetigere, ecce assunt improuisi hostes, uix permittentes armandi spacium. Rex conspicatus ab altera ripa suorum periculum, angebatur supra modum, q̄ ad traiciēdum nauigia non adessent: cauerat enim hostis. Igitur cum cerneret quo in loco res suorū, qui traiecerāt, essent, nec armis illos tueri posset, aliud quesuit presidium: nam equo desiliens, sacram lanceam, quam diximus patrē illius accepisse ex Burgundo, uenerabundus flexis genibus adorabat, de cœlo suis poscens auxiliū, quādo humana defecerunt presidia. Idem fecerūt qui proximi stabant, exemplū regis sequuti. Saxones in altera ripa laceſcere potius hostem q̄ pugnare poterant, pauci in multos: itaq; tenues quas habuerē equitum copias diuisere, ut mediū hostem incertū facerent quo se uerteret: Conſpecta est uirtus auxiliatrix desuper: nam pauorem hostibus iniicit ut fugerent, nescientes quid. Erāt inter Saxones qui Gallice sonarēt, Fuge, fuge. Hoc Lotharingi a socijs proclamari arbitrati, fugę presidium quæſerūt. Henricus regis germanus graui uulnere accepto in brachio, quod anno uix integro poterat integrari, & ipse in fugam uertitur. Interea erat uir primarius in exercitū regis, qui misso celerrime nuncio in ditionem Henrici, huius uictorię famam iussit diuulgari: Cecidisse Henricum, & omnia sua in manibus esse regis: Perēgitq; ut urbes confestim se regi permitterēt: præter Mersborg & Schidingen. Henricus autē solis suorū nouem ex fuga reſcollectis, iterū transmissio Reno, in Mersborg munitā urbem se recepit. Quo cōperto,

rex illā obsidione pressit: Et cū post duos mēses cerneret Hēricus sese aduersus fratrem lōge esse imparē, deditiois uerbū fecit: nec detrectauit. Formula fuit cōventionis, ut triginta dierū inducijs acceptis, deliberaret Hēricus & omnes milites ei⁹, quid mallēt: Optione proposita, intra tēpus ad gratiā cōfugere, qđ liberū rex faciebat, aut Saxonia excedere. Hēric⁹ autem elegit, ut sponte emigraret in Lotharingiā, ad Giselbertū contēdens: apud quē per dies aliquot māsit. Rex expeditis copijs ducit trās Renū in Lotharingiā: quæ Giselberti essent, omnia ferro & igne peruastabat. Intelligēs Giselbertū se cōtinere in p̄sidio quod uocāt Kiuermont, hoc est Mons caprę, cōcito illuc ducit ut obsideat: sed Giselbert⁹ elabiit. Et cū frustrata p̄inde uideret regis molitio, in occupādo uel duce, uel ei⁹ p̄sidio, uastata circū regione, locupletatū reducit exercitū in Saxoniam. XVIII.

Verhardus autē in confinibus Alsatiæ opidū tenebat Brisacum, quod aliquādo erat nobiliū qui Harelongi dicebant: Tum autē uelut suū Euerhardus firmo p̄sidio cōmunierat, illic constituto robore militū, qui tuerent: Hi excursantes, inde omnē regi parentē e uicijs no prouinciā peruastabant. Eam arcē obsidere constituerat, coactis regni proceribus. Venerāt alacres, & fixis apud regis tentorijs quiscq; suis, obsidioni se parauerūt. Erat inter proceres Fridericus Moguntinę sedis antistes, obliquo, ut ferebant, in regē animo: Is habito cum multis colloquio, nescio quid cum illis peregerat: multi uero ex his qui cū antistite sermonē miscuerūt, laxatis noctu tentorijs, clam rege abierūt. Fridericus autē quo consiliū illius expers putaret, apud regē in obsidione remāsit: Fuere tñ qui synceritatē p̄tificis tuerent. Exorto die cernētes regis milites q̄ rara corona cingeret opidū, q̄q; magna pars auxiliorū abijisset, apud regē mētionē facta defectionis, suadere conabant, ut & ipse reduceret in Saxoniam: donec auctis uiribus numerosior rediret: ne forte cum capitū suorū periculo, etiā hosti forent ludibrio. Rex uero nulla perturbatione motus, cōsiliū fugę non probauit: indecorū & generi & dignitati suę arbitratus, si propter quorundā perfidiā, hosti terga daret: fiderēt animo & armis, sese magnis hostiū copijs suffēcturos. Erat etiā tum inter primos regni proceres comes, qui honesta cohorte militiā regis cōdecorabat. Is iam tempus esse ratus magnū quid a rege deposcēdi, qñ eo in articulo cōstrictus, a se comitem alienari, nullo, ut putabat, pacto rex pateret. Postulabat ergo sibi permitti monasteriū & abbatiā Laureshemēsem. Rex prudenter intelligens quo respiceret illius temporis audax postulatio, respōdit: quę Dei sunt sugpotestatis non esse, ut trāfferat in usum rerū seculariū: Arbitrari forte comitē tam audaci prece, regē sibi esse adeo obstrictum, ut negare non ausit quicq; ponat errorē: non se illo esse animo, ut uel hoc, uel aliud quicq; obpræsenti rerū necessitatē permittat postulanti: Si inde discedendi quærat occasionē, nihil esse opus tergiuersatione: abeat q̄primū: Romanorū regē etiā sine illo hostib⁹ occursturū. Comes ubi audiuit regis animo, pfundius ac putaret petitionē suā insedisse, prouolut⁹ pedibus ei⁹, ueniā postulauit: non se contēdere testatus cōtra regis uoluntatem. CA. XVIII.

Hostes ubi audiuerunt regē esse in obsidione Brisaci, trāsmisso cum
 copijs Reno, apud Aldernacū in eum ducūt: quæ uero media fu-
 ere, omnia peruastāt: & spolijs onustū militē iterū trañcere iusse-
 re Renū: ut in tuto loco præda collocata, cōtenderent ad plura conquiren-
 da. Interim uero Hermannī Suuorum ducis germanus, & Conradus co-
 gnomtēo Sapiens, qui erant partiū regis, & ipsi expeditis copijs tendebāt
 ad regem: non tamē pares Giselferto uires habebant in armis, ut aciē illi
 opponere cōtenderēt: sed pone legentes iter, sequebant̄ euastantes, si quan-
 do occasione inuadendi nanciscerentur. Obuiū habuere sacerdotem tristi
 uultu: quem sciscitati unde ueniret, quidue mœstus esset? Ab istis, inquit,
 qui præcedunt prædonibus unicū paupertatis meę solatiū, ademptū est iu-
 mentū. Interrogat⁹ si ducē Giselfertū, & Euerhardū comitē uidisset? Re-
 spondit illos magnā a se iam suorū manū cū præda dimisisse: ipsos uero, q̄
 male ipsis uertat, iā reficiēdis corporib⁹ cū paruo comitatu in uilla nō lon-
 ginq̄ua cōsidere. Re cōperta, Vto & Cōradus alloquuti milites, arma ex-
 pediūt: improuisi irruūt in imparatos, Euerhardus occidit: multiq̄ cū illo
 cadūt: capiunt̄ aliq̄t. Ipse Giselfert⁹ dux equo p̄uect⁹, & quo se uertat in-
 certus, in profluentē Renū, equi robore filus, se immittit: ibi raptus undæ
 uortice, perit. Ita paucorū sanguine regi Ro. magna cōstitit uictoria. Cui⁹
 rei nunciū ut Ottoni p̄ferebat, iter tenebat de more suo ad ecclesiā. Mox
 audiēs equo desilijt: & genibus prouolut⁹, suspexit in cœlū: O summi, in-
 quit, cœlites, q̄ iuste noxę uindices estis: Discite iusticiā moniti mortales:
 Et iterū iumentū cōscendēs, ad ecclesiā properauit. Veruntñ aliquanto di-
 uersus Gallici scriptores rem enarrāt: ad eundē tñ exitū. Aiūt regē Frācię
 Ludouicū fuisse in parte hostiū: & obniscum regi Ro. q̄ Lotharingiā oc-
 cupare contēderet, quę semper Gallici iuris extitisset: Henricū Ottonis pa-
 trem Saxonie dñatu donatū ab regib⁹, præcipue Karolo tum puero, Lu-
 douici patre: Non esse permissum Saxonibus aliquid ultra Renum: itaq̄
 omnes qui in Lotharingiā fauebāt Ottoni, pulsos trans Renū. Hanc iuiu-
 riam Ottonē, ut ferūt illi, uindicaturū, copias in Lotharingiā traduxisse:
 euastataq̄ prouincia cū magna præda reuertisse. Giselfert⁹, ut ferūt, regis
 sui auctus uiribus, cū uicē Ottoni reddere cōstituisset, agmina sua & ille
 uicissim in Saxoniam trañciebat: Et iam multis rebus in prædā cōportatis,
 cū in eo essent occupati Lotharingi, ut in suā prouinciā omnia trās Renū
 trañcerēt, Ottonē cū suis superuenisse copijs, & inito certamine, grauissi-
 me ferunt præliatum, maiori parte Saxonū occisa: cum etiā Gallici generis
 plurimi cecidissent. Arbitratū Giselfertum hosti prouenisse uictoriam, se
 cum iumento credidisse profluenti Reno, & ita periisse. Fauet quisq̄ gen-
 ti suę: & illi studet cōdecorandæ: uerum historiarū uera lex est, ueritatem
 efferre nudam sine discrimine partium. CA. XX.

Giselferto duce iam rebus humanis subtracto, Ludouicus Frācię
 rex magnificēs Romanorū regis affinitatē, relictam Giselferti
 coniugē, Ottonis germanā poscit uxorē, & accipit. Potuit & re-
 spectus in Lotharingiā adducere regem in illud coniugiū. Rex autē Otto

tanta potitus uictoria, Bertoldū Bauarorū ducē, misso nuncio de rebus sibi
 bi foeliciter proueniētibus, fecit certiorē: ut merito gratularēt, qui onus re
 gni pro magna parte suis uiribus supportabat: fecitq; illi arbitrium, si mal
 let Giselberti relictam, an filiā sibi coniugē: ignorabat enim regē Franciā
 iam illam relictam traduxisse coniugio: Elegit dux annos adulescētiore.
 Fridericus interim archiepiscopus Moguntinus cum expectaret aduentū
 belli, iam tamē multis rebus inclaruit q; hostibus regis magis q; regi incli
 naret, profectus in Metim ut se cōsociaret Giselberto, in ipso itinere nun
 cium accepit de nece suorū, quos regi præponebat amicorū: & conuersa
 profectio, Moguntia redire cōtendit. Ciues autē certiores facti de pon
 tificis in regem rebellionē, cum audirēt regis negocia ubiq; prosperari, ut
 indignationē regiam euitarēt, q; suspecti illi ducerent, redeūti pōtifici suo
 urbē nō patefecere. Ille declinās, captus est a regijs præsētis, & in præsentiā
 regis adductus: Cum grauius illū increpasset rex, misit in Saxoniam custo
 diendū carcere: unde tñ miseratione regis nō diu post dimittit. Mira pon
 tificū perplexio, qui utrisq; rebus impliciti, & secularib; & ecclesiasticis, ma
 gnā rem peragūt, si utrobq; integri ex fide omnia implent. XXI.

Tto interim rex, Francorū regi uocatur occurrere ad colloquiū:
 o Indicitur de utriusq; placito locus & dies: Ibi tum confertæ sunt
 nuptiæ inter Ludouicum regem, & Ottonis germanā, Giselberti
 ducis relicta: unde ille geminā prolem sustulit uirilē, Lothariū atq; Karo
 lum. Ibi etiā Ludouicus ostēdit Ottoni perfidiā Normānorū, littori suo
 insidentiū: Si iungat Francis rex Romanorū arma illis exterminandis, Lo
 tharingiam illi cessuram in præmiū. Oblitus erat Ludouicus obsequiorū
 quæ illi impenderat Wilhelmus Normannus, cum illum Henrico Otto
 nis patri cōciliaret. Magnis tum cōditionibus Ludouic; perpulit Ottonē
 ut annueret: quis Normānorū principū iam a memoria patris eius Hen
 rici, quod supra significauim; bonus esset in Saxones respectus. Sed tum
 rex regi cessit postulanti. Ducunt una iunctis armis Rotomagū: uastant
 prouinciā: urbem autē inexpugnabilē cernentes, obsidionē non intētaue
 re: aliquot leuia prælia commissa sunt: sed nulla memorabili re peracta, re
 ges in sua quisq; reducunt exercitus. Henricus autē Ottonis regis frater,
 cum consortes belli deperisissent, & iam auxilijs omnibus destitutus uide
 retur, arcē Lotharingiæ Kiuermont ingredi constituens, prohibitus est a
 sorore, Giselberti relicta iam tunc uidua. Quid est, inquit, frater, q; cōten
 dis iram regis in nos exasperare: maritum perdidisti, dum coniuratis in fra
 trem: & nunc prædia nostra ad rapinam exponis. Cessit ergo, & in Franci
 am concessit ad regem Ludouicum, qui prouinciā Lotharingiæ commi
 sit tutandam cuidam Vtoni, inter proceres Francorum primario, ut edu
 caret Henricum Giselberti filium. Interim parabatur matrimoniū de quo
 prædiximus, inter Ludouicum regem Francorum, & relictam Giselberti,
 Ottonis Romanorum regis atq; Hērici fratris sui germanam: quam rem
 preoccupando antea commemoratam, huc in suum ordinem reuocamus:
 quomodo sepe præstat narrationis contextus. CA. XXII.

Henricus Ottonis regis germanus, cum aliud superesse nullū cer-
neret cōsiliū, accitis quibusdā episcopis, quos ad rem iudicauit
idoneos, improuisus regi fratri superuenit: & prouolutus genu-
bus ueniā precat. Astantes episcopi uerba precantis quibus poterāt adiu-
uere modis. Rex primū stupefactus hæsīt: deinde, *Qua*, inquit, iniuria a
me exasperatus, tam in me cruēto bello exaristi, impacatissimū diu animū
fouisti: semel ac iterū admissus in gratiā, rebellasti: Crimen hoc tuum etsi
ueniā non merei, faciā tñ non quod mereris tu, sed me & fratē, & regem
decer: hostē oblitus, germanū accipio: eleuansq; iacentē, permisit ad oscu-
lum: Tamē quoad deferuēceret ira, iussit oculis elongatū, deduci in pala-
tium in Ingelheym, quod Magnus Karolus exēdificauit: inde aliquot illi
permisit ciuitates in Lotharingia: demū interuentione matris amborū su-
perextantis, omniū criminū abolitione facta, plenā recepit in gratiā. Nec
longū tempus in medio, cum moriēte Bertoldo Bauarorū duce sine prole,
eiusdem matris precibus rex flexus, ducatū illi donauit cum omni iuris so-
lennitate: Habebat enim Henricus cōiugem filiā Arnoldi quondam Ba-
uariæ ducis (ut etiā illa ratione non extraneus uiderē) sceminā prudentē,
& omni flore pudicitie formæq; multis præstantē. Filij autē Arnoldi me-
morati propter perfidiā patris & propriā a ducatu exclusi, comites erāt Ba-
uariæ, quibus alter ex his Rodolphus, coniugē teneret germanā Ottonis &
Henrici. Ex hoc autē die Henricus dux Bauariæ fratri regi semper fidelis
permanebat. Hic fuit exitus belli intestini, quo in optimi regis interitum
tres, ut diximus, sibi quisq; regni coronā sunt polliciti: Sed non ita uisum
Deo: uicit enim innocēs & melior causa. Tum uero reddita pace, alterum
diuersum illi bellū surrexit in monachos: asserentibus pōtificibus, Melius
esse paucos Deo seruiētes pascere, q̄ magnū gregem ociosorū, nulla in re
utiliū reipublicæ, qui neq; Deo satis seruiant: sed monastico habitu seculi
sequantur uoluptates. Poterat zelus esse diuine religionis qui stimularet
pōtifices, sed immiscuit se priuata cōtentio, de emulatione cōsurgēs: q̄ cer-
nerent pontifices maiori esse apud regē abbates loco q̄ se. Fridericus Mo-
guntinē sedis antistes, adhuc captiuus, huic rei inscribebat: sed ei minimū
apud regē erat fidei, post compertā ab se alienationē. Primū quidē libera-
custodia habitus: ubi cōperit rex scriptas ab illo literas, arctius iussit ob-
seruari uinctū: ad extremū tñ illius misertus, ueniā dabat errator. Defun-
cto autē Vtone Lotharingorū p̄sīde, atq; Henrico Giselberti filio, regis
ex sorore nepote, rex Otto donauit Lotharingiā Cōrado primario inter
proceres regni, adulescenti, cui etiā filiā despondit Lutgardam: quis autē
fuerit, & qua gēte editus Cōradus, nemo cōmemorat hoc loco: nisi q̄ no-
bilissimū fuisse inde cōuincit, quia regis fili⁹ Ludolphus huic erat intim⁹,
maxima familiaritate deuinct⁹, & q̄ gener regis esset allectus. **XXIII.**

Affinitatibus magnatū rex Otto munitus, iam tantus erat, ut a ne-
mine facile oppugnaret: nam Franciæ rex sororē, & Lotharingiæ
dux filiā eius habebāt cōiuges. Ludouici autē Franciæ regis for-
tuna uacillabat: nam a ducibus suis circūuent⁹ p̄elio, excedit: proximāq;

urbem fugiēs ingreditur. Ciues illum Haroldo Baiocensi duci tradunt: sed dato minore filio obside, dimittit. Nec finis tamen malorū: nam inde egressum, dux Hugo cognomēto Capetus, captū iterū regē mittit sub custodia publica Lugdunū. Otto rex ubi comperiit sororij sui fortunam, se accingit ad ultionē: cōscribitq; exercitū in Frācos ualidū. Confluxere uo-
luntarij multi, utriusq; regis gratia, ut tantā in dñm suū Francorū superbi-
am uindicantes, si fieri posset etiā confringerēt. Hugo qui iam regnū occu-
pauerat, audito Saxonū in se motu, misit qui per contumeliā regi nuncia-
ret, Domi sedeat, utat cōsule, nam per animam patris sui iurauit, plura sibi
esse arma, q̄ unq̄ Otto uidisset: Quid enim possent Saxones? quorū tria te-
la hauriret una, si libeat, potione. Hoc supbū, & cōtumelia plenū nunciū,
Otto rex prudens ridiculo quodā reiecit: iubens eundē qui pertulerat re-
gi suo renūciare, plures sibi esse fœninos pileos q̄ unq̄ uidisset Hugo: eos
presentari Hugoni oportere, ut pileatus fiat pro Capeto. Habebat tum Sa-
xonicus ritus, ut omnes per estatē fœninis, hoc est stramineis, uterent pile-
is: Et cum rex Otto duceret legiones trigintaduas, nō erat qui non ad so-
lem hoc genere uterēt tegminis: præter Fuldensē abbatē cum paucis se-
quacibus, non amplius tribus. Est & alia eiusdē rei interpretatio: cum per
contumeliā Hugo Saxones nominasset effœminatos, iussisse ferunt Otto-
nem, ut milites in capite gestarēt colos subtiliter tornatos cum fuis, ut ir-
risioni Gallorū ipsa specie respondeāt: quod & nostri temporis imitantur
milites, qui cauda uulpiū ornant lanceas ad cōtemptū hostiū. Ita tum Ot-
to ut suorū cōtemptū acrius uindicaret in Gallos, colos tornatiles iussit in
cono præferri, ut legamus fœmineos pileos, pro eo qđ est fœninos: utrūq;
aut ad irrisionē ptinet Gallorū. Sed tñ hoc tum peregit Ottonis exercit⁹,
ut Hugo oblitus contumeliarū, in uerū uersus timorē, regem Ludouicum
mox emitteret. Rex ille iunctus regi, procedunt una ad obsidendū Lug-
dunum: Sed cum inexpugnabilis ciuitas uiderēt, ea relicta, Remos adēūt
in qua uibe, uero destituto pontifice, Hugo nepotē suū constituerat: Sed
reges deiçcto adulterino pontifice, uerum restituunt: multis præterea locis
in deditionē receptis: quę rex regi attribuit uero dño. Cum nusq; Hugo
magniloquus in aciē prodiret, rex Otto in Germaniā suū reduxit exerci-
tum. Hugo uero in annū sequentē regi suo reconciliait. XXIII.

Er quæ tēpora Editta regina postulauit, & impetrauit ab Otto-
ne rege, ut ad Albim fluuiū ueterē urbem, sed diu desolatā ab in-
cursione Wandalorū, Magdeburgum instauraret, & ipsi reginæ
mansionē ibi permetteret. Erat in eo loci ab olim arx non cōtemnēda, cui
preerat Burgau⁹: sed eo tum mortuo peruenit illud præsiidiū ad reginā,
breuicq; coaluit, ut haberet in donationem ab rege propter nuptias. Desi-
gnatis autē terminis, iussit regina uallū circumduci. Rex forum indixit: &
profecit noua urbs uehemēter, ut fieret non cōtemnēda ciuitas. Rex mo-
nasteriū in ea fundauit sub regula diui Benedicti: in honorē Petri & Pau-
li, & Innocentiij martyris: cuius ibi reliquias collocauit: beati tñ Mauricij
patrocinio præcipuo locū subiçcit. Sed monasteriū iam dudū translātū est

in montē iuxta ciuitatem, canonicis occupantibus priorē locum. Extant li-
 terę quibus testat etiā nūc Imperator, quas dederit immunitates nouę ur-
 bi. Postea uero transtulit illū episcopatū de Vallerseue, ut esset archiepi-
 scopus, metropolitanus omniū terrarū de Wandalia, tum ad Christū con-
 uersarū, & deinceps cōuertendarū: quod suis locis atq; temporibus recor-
 dabimur. Sed cum primū e Francia reuertere rex Otto, occurrit illi gra-
 tulabundus Hermānus dux Suguie, regemq; interpellauit his uerbis. Vi-
 des, inquit, o rex annos meos, nosti fortunā, & propicio Deo multo splen-
 dore res domi p̄cipuas, opes & urbes mihi esse plurimas, deesse tñ marē
 heredem: unicā filiam meā, si tibi uideat, filio tuo Ludolpho despondeo: ut
 sit certissimus cum filia h̄eres rerū omniū: & quod Deus secundet, fortu-
 narum dñs amplissimarū. Non displicuit sermo regi: collaudatoq; duce,
 iubet impleri quod ille conceperat. Despondeat puella iuueni: iam enim de-
 cimū sextum agebat annū: matre ante paucos dies defuncta, Anglię regis
 filia. Hunc quoq; filium rex regem creauit, post se legitimo ordine rebus
 omnibus dominaturū: Nam ea fuit Otto prudentia, ut nunq; se discrimini
 p̄riorē cōmitteret, nisi prius testamēto legitime facto de rebus omnibus,
 & de filiorū successione ante plenius ordinasset. CA. XXV.

q Va etiam tempestate cum annus ageretur post natum Christum
 DCCCCXXXVIII. Otto rex, Danorū audiuit rebellionē:
 Nam pater eius Henricus cum in eam quoq; regionē arma con-
 tulisset, Lutiā, quę apud ueteres Chersonessus Cimbrica dicebat, Christi
 religioni adēgit, sibiq; parere cogit, cōstituto apud Heidebam, quę nūc
 Sleswicū dicit, marchione. Sed cum intelligerēt Dani Ottonē multis ali-
 bi bellis implicitū teneri, p̄sertim domesticis & ciuilibus malis implicari,
 sumpta audacia, marchionē illū cum omni quod tenebat militū p̄sidio
 contrucidabāt. Hanc rebellionē ulturus Otto, per hęc tempora in Daniā
 arma cōuertit: Nam quātis potuit comparatis agminibus, per Saxoniam
 transmissis Albi, pertrāsitaq; Holsatia, duxit in Lutiā: Et ubi primū hosti-
 cam terrā attigit, ferro & igne omnia peruastabat, p̄dabundus incedēs
 usq; ad continētis terrę nouissima, ad mare quod modico discrimine Lutiā
 am Norwagiāq; intersecat: & inde cōuersus in lat^o maris Germanici, ad
 orientē, missa, ut aiunt Dani, lancea in mare, Ottonis fauces, hoc est, Ottē
 fund, mari nomē indidit: Vt ego arbitror, arreptis nauib⁹ quas in portu
 deprehēdit, cū parte copiarū insulā proximā adiit, quę hodie q̄q; ab illo ap-
 pella^t Ottonia: Vnde enim nomē traheret, si nō illā rex attigisset: Sed cū
 a nullo scriptorū ea res commemoret, lectori liberū sit quid uelit suspicari:
 Multa enim scripta non sunt, quę facta sunt. Reductis inde copijs p̄da
 onustis, cum uastatā terram imposito p̄sidio esset relicturus, reperit ad
 Heidebam, hoc est Sleswicū, Danię regem magnis undequaq; collectis
 copijs, sese ad pugnā expectare. Nec moram facit Otto, impedimentis in
 unum locum conuectis, expeditis agminibus procedit ad pugnā. Danos
 cessisse post acrem pugnā Saxonibus, nostri scribunt. Dani autē mox sine
 p̄ludio interuenisse pacta ostendunt; in quā rem utriusq; nationis scripto-

res cōsentiūt. Formula cōventionis erat, ut Dani suscepta Christi religi-
one episcopus ordinari paterent per regiones: Ad quæ pacta facile pote-
rant induci: iam rege pridē sub matre Christiana Tira, filia regis Angliæ
baptisato: Statimq; regina Gunhilda cum filio Zuenone, & magna parte
procerū, Christi fidem baptisati receperē. Rex Otto Zuenonē de sacro
fonte leuatū, Zuenotto addito suo nomine, iussit appellari. Haraldus pa-
ter fidelis ad mortē permansit Christianus. Filius autē abiecto Christia-
nismo, patrē ad mortē insequutus, demū & ipse reuersus est ad fidem: quā
rem in Dania plenius sumus exequuti. Otto autē rex, cōpositis apud Da-
nos rebus, in proximos Danis Wandalos arma cōuertit. Habitabāt Wa-
grii, Winuli, Obotriti, Polabi, per littora maris Germanici, omnes uno
nomine, una lingua Wandali: Hos pater eius uno graui prælio contudit:
Sed reuersos in idipsum Otto perdomuit, ut accipere fidem Christi, & sol-
uere regno tributa cogerent. Baptisatur innumerus populus: ecclesiæ per
Wandaliam construuntur: Sed nondum uenerat tempus consistēdi: quip-
pe in morte Ottonis. III. quod dicemus, denuo iugum Christi cum obe-
dientia regni abiecerunt: quod etiā in Wandalia explicuimus. Ita in aqui-
lone quoq; & Christi religionē, Imperijq; iura sceleriter rex Otto amplia-
uit, & omnia trāquilla reddidit, per sua tempora. Urbem Virginopolim,
quæ dicitur Magdeburgum, ad Albim fluuiū, fecit Wandalorū metropo-
lim. Sed hæc postea. Interim uero Hermanno Suauorū duce rebus huma-
nis excedente, Ludolphus regis filius, rex & ipse a patre constitutus, cum
uxore Hermanni filia, dominatū subiit Suuorū: Ita potentia regis, dispo-
nente Deo, ubiq; est adaucta.

CA. XXVI.

Vo tempore rex Otto tres episcopatus fundauit, ut fidem Chri-
sti in Danos atq; Wandalos corroboraret: Sleswici primū: quo
in loco pater eius, ut diximus, marchionatū cōstituit, & Saxonū
coloniā. Sed eam rem passus est optimus rex antiquari: sciens robustissi-
mam gentem melius mansuetudine, q̄ ferro sub iugo contineri. Alterum
in Ripa, tum non contemnēdo opido eiusdem prouincię lutarū: qui etiam
in hunc usq; diem in suo loco permansit. Tertium in Wandalis Holsatiæ
propinquis, in opido Aldenburgo, Wandali uocauere Stargard, Dani
Brannesiam, quicq; pro suę linguę proprietate: Permansitq; quod in Wan-
dalia diximus, is honor per tempora triū Ottonū: & in morte. III. Otto-
nis disturbatę res, diu fluctuarunt: utcunq; tamē etiam tum restituta. Po-
stemo annis. LXXX. uacabat ecclesia, & Christi fides exulabat: Tum re-
uocata, permansit usq; in diem qua inde in Lubicam nouā urbem transfer-
retur: quę omnia plenius in nostra diximus Wandalia. Fertur a nonnullis
& in Magnopoli opido Obotritorū Wandalorū episcopatū constituisse:
Sed hoc alijs probabilius alijs temporibus & principibus attribuunt: quæ
plenius explicuimus in loco memorato.

FINIT LIBER III.

INCIPIT LIBER III.

309

OVO UT ORDIAMVR PRINCIPIO
 res nouitate primas rerū ordo largitur. Annus erat post
 mundo terrisq; natū Christū. DCCCCL. cum reb⁹ in
 Italia laborantibus sub Berengario, Otto iam undiq; ui
 ctor in eam prouinciam uocaret: Non grauat uictorio
 sus rex laboribus & impensis illustrē quondā prouinci
 arum dñam ex seruitute uendicare. Tentarunt hoc ante
 illum Burgundi Franciq; & aliquot annis in Italia regnauerūt; sed stirpē
 hostilem excindere non poterāt: quod quo sit ordine factū, ut res planior
 fiat, paulo altius repetens, expediam. Sub imperio Arnulphi Imperatoris
 cum Italia hinc Vngaris, inde uero Saracenis laceraret, Lōgobardiq; Ro
 manū populū, quē Karolus Magnus in ditionē Italiæ aliquantā restitue
 rat, cōtemnerent; Romani, ceteriq; Italię maiores Berengariū natu maio
 rem Foroiuliēsem ducem, creauere Imperatorē; precipue quia diu nullum
 illis prēsidiū in Romanorū Imperatore, ut dixere, fuit: Et Arnulphus alio
 qui Imperator fortissim⁹, Germanię rebus magnis implici⁹ teneret. Hūc
 ergo Imperatorē creauere Romani aduersus superbiam Lōgobardorū, qui
 in ea prouincia proteruire uidebant: Et ad prohibēdas incursiones barba
 rorū, quas tum experiebant ab Saracenis & Vngaris. Sed tñ non ea fuit
 totius Italię cōcordia, ut uno principe cōtenta maneret: Nam alij Guido
 nem quendā Spoletanū ducē, regem Italię declarauerūt: Qui principes in
 se cōuersis armis, diu digladiati sunt: & uires quas defendēde Italię iusti⁹
 impēderēt, mutuis uulnerib⁹ absumpserūt. Prima quidē cōgressione Gui
 do preualuit; sed uiribus auctus Berengarius, superior mansit: ita ut Gui
 do suis se finibus cōtinere cogeret. Berengarius cum Arnulpho Impera
 tore etiā fœdera iunxit: ex quorū formula cum mutuo sibi prēsidio fieri u
 berent, poscēti Berengario, primus Arnulphus Senebaldum filium cum
 copijs in Guidonē misit in Italiā. Ille ueniens nihil egit, prudēter dissimu
 lans principes mutuis se uiribus lacerari, ut patri, si fieri posset, restitueret
 Italiā. Quo comperto, Berengarius actis gratijs Senebaldum remisit. Ipse
 quoq; Arnulphus uocatus a summo pōtifice Formoso in Italiā, fert cum
 expeditis ascendisse: & capto Bergamo, prēsēctum eius Ambrosiū suspen
 dio necauisse: Guidonē expulisse: uxorem eius obsedisse: urbem Romam
 adijisse in consolationē pontificis: Sed eo redeunte, Guido breui mortuus
 est, relicto filio Lamberto in principatu. Berengarius uenientibus iterum
 in Italiā Vngaris se opponit: sed omnē pene quindecim millium perdidit
 exercitū. Græculus Imperator cum pro se Italiā obtinere non posset, fert
 in eam lacerandā inuitasse Saracenos: Illi Calabros, Salentinos, Apulos,
 Campanos, peruagati, aduscq; urbē Romā omnia ferro & igne fœdarūt.
 Alberic⁹ erat uir in Hetruria clar⁹, frater, ut ferūt, Pont. Iohānis. X. Is ar
 mata Romana iuuētute, & eductis q̄t poterat millib⁹, Saracenis se obiecit
 & retropressit. Orta autē similtate inter Albericū & Romanos, cum in